

קול צופיך

מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

יום הכיפורים - תשנ"ח - מאת מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

בעשרת ימי תשובה צריך ליזהר. הגה, ויש לכל אדם לחפש ולפשפש במעשיו ולשוב מהם בעשרת ימי תשובה. וספק עבירה צריך יותר תשובה מעבירה ודאי, כי יותר מתחרט כשיודע שעשה משאינו יודע, ולכן קרבן אשם תלוי הוצרך להיות יותר ביוקר מחטאת (ד"ע ורבינו יונה ריש ברכות). הנה לנו הלכה מפורשת בשולחן ערוך שבעשרת ימי תשובה צריך להזהר מלאכול מאכלים שאינם בתכלית הכשרות; וזאת למרות שבשאר ימות השנה לא כל כך נזהרים מזה, אבל בימים אלו צריך להזהר. ויותר מזה, אפילו אם אני יודע בברור שאני אחזור לאכול את אותו המאכל אחרי יום כיפור, גם כן צריך להמנע מהם בימים אלו, שזהו רצון הבורא יתברך שמו ויתעלה, וזהו הלכה בשולחן ערוך ולא חסידות. (ועיין בברכי יוסף שאומר (תר"ג א') "מזה ישכיל אנוש להזהר בין כסה לעשור עלי עצה" כמה דברים שמקל בהם בשאר ימים" כלומר שמדברים אלו צריכים ללמוד בניין אב לשאר דברים שנוהגים להקל בהם כל השנה, שבימים אלו צריכים לנהוג בהם חומרא דוקא).

הטעם שמזכירים בקשות בג' ראשונות בעשי"ת

בליל ראש השנה אנחנו מתחילים לומר 'זְכֵרְנוּ לַחַיִּים מֶלֶךְ חַפֵּץ בְּחַיִּים וכו', וכן 'מִי קָמוּךְ אֶב הַרְחֵמֵם', וְכִתּוּב לַחַיִּים טוֹבִים כֹּל בְּנֵי בְרִיתֶיךָ, וְכִסְפֵּךְ חַיִּים וכו', אלו שינויים מיוחדים שתקנו לומר בימים אלו שהם ימי רחמים. שואלים על זה הראשונים (תוס', ר"ן, מהר"י גיאת), מדוע תקנו לומר את התוספות האלו דוקא בשלוש ברכות ראשונות, והלאו אלו ברכות ובקשות פרטיות, ולמה לא לומר אותם בתוך הבקשות של התפלה, כגון בשמע קולנו וכדומה, ואין היתר לבקש בשלוש ראשונות ובשלש אחרונות? ובאמת יש דעת הבה"ג (שהיא אמנם דעת יחיד ולא נפסקה להלכה), שאין להוסיף תוספות הללו כלל. וראה בהגהות

השיעור לעילוי נשמת :
מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

פרשת השבוע : שבת יום הכיפורים

השיעור נמסר ע"י הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, בשנת תשנ"ח.

הלכות יום הכיפורים

תשובה בימים אלו מתקבלת מייד

אנחנו נמצאים בעיצומם של הימים שנאמר עליהם (ישעיהו פרק נה ו) 'דַּרְשׁוּ ה' בְּהַמְצֵאוֹ קִרְאָהוּ בְּהִיטּוֹתוֹ קְרֹב'. פסוק זה נאמר על ידי ישעיה הנביא, וזה לא מצא חן בעיני מנשה מלך יהודה, לפי שהוא חשב שיש לו עוד זמן כדי לחזור מרשעותו בתשובה; אבל ישעיה לא כן אומר אלא הוא העיר אותו מאדישותו ואמר לו שלא ידחה את הזמן שהזמן קצר ומצומצם, ולכן מהרה רוץ לעזרה. חז"ל שואלים, הרי הקב"ה תמיד נמצא, כמו שכתוב (דברים פרק ד ז) 'כִּי מִי גוֹי גָדוֹל אֲשֶׁר לֹא אֱלֹהִים קְרִיבִים אֵלָיו כֹּה' אֶלֶּקִינוּ בְּכָל קִרְאָנוּ אֵלָיו', ואם כן תמיד אפשר לפנות אליו והוא קרוב אלינו תמיד, ואם כן מה המיוחד בימים אלו דוקא? אלא, אומרים חז"ל שבעשרת ימי תשובה הללו הקב"ה קרוב יותר מתמיד, וכמו שאומר הרמב"ם רמב"ם (הלכות תשובה פרק ב הלכה ו) "אע"פ שהתשובה והצעקה יפה לעולם, בעשרה הימים שבין ראש השנה ויום הכפורים היא יפה ביותר **ומתקבלת היא מיד** שנאמר דרשו ה' בהמצאו". מדברי הרמב"ם משמע שאדם שחוזר בעשרת ימי תשובה מתקבלת התשובה מיד מה שאין כן בשאר ימות השנה אם אדם חוזר בתשובה, לא מתקבלת מיד.

זהירות במאכלים

צריכים לנצל את הימים החשובים הללו כדי לשנות את דפוסי ההתנהגות שלנו, אם זה בתפלה, בצורת הדיבור שלנו, ואפילו במאכלים. בעניין המאכלים מצאנו שינויים בפירוש בהלכה. (שו"ע או"ח סי' תרג ס"א) "אף מי שאינו נזהר מפת של כותים,

קול צופיך

מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

יום הכיפורים - תשנ"ח - מאת מאת מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

במקום מלך אוהב צדקה ומשפט. אמנם בתפלות ראש השנה אין ברכת המלך המשפט אבל יש את ברכת המלך הקדוש. הדין הוא שאם לא אמר המלך הקדוש חוזר לראש התפלה. ורק אם נזכר תוך כדי דיבור לאמירתו 'הא-ל הקדוש' אמר מיד 'המלך הקדוש', לא צריך לחזור. דין זה מוזכר ברמב"ם [בדפוסים שלנו] (פרק ב' מהלכות תפלה הלכה י"ח) "כל השנה כולה חותם בברכה שלישית האל הקדוש ובברכת עשתי עשרה מלך אוהב צדקה ומשפט ובעשרת הימים שמראש השנה עד מוצאי יום הכפורים חותם בשלישית המלך הקדוש ובעשתי עשרה המלך המשפט". היום מצאו נוסח של הרמב"ם בכתב ידו שאומר שברכה אחת עשרה חותם 'אוהב צדקה ומשפט', מבלי להזכיר 'מלך', ואז בעשרת הימים משנה ואומר מלך. גם בסידור שלו מצאו שכתב לומר לומר דוקא בימים אלו 'ברוך אתה ה' מלך אוהב צדקה ומשפט'. (ואמרו על זה שזה דבר נכון מאוד שכן הקב"ה מעוניין שנעשה צדקה ומשפט נכון שאהובים עליו דברים אלו). והנה תמצא להרמב"ם במקום אחר (פרק י' מהלכות תפלה ונשיאת כפיים הלכה י"ג) שכותב בעניין הנוסח של הברכה האחת עשרה: "עשרה ימים שמראש השנה עד יום הכפורים טעה וחתם בהם בברכה שלישית הא-ל הקדוש חוזר לראש, טעה וחתם בעשתי עשרה מלך אוהב צדקה ומשפט חוזר לתחלת הברכה וחותם בה המלך המשפט ומתפלל והולך על הסדר, ואם לא נזכר אלא עד שהשלים כל תפלתו חוזר לראש, אחד יחיד ואחד שליח ציבור". הרי לנו שתי מקומות שהרמב"ם כותב נוסח שונה של חתימת הברכה האחת עשרה, במקום אחד אומר שהנוסח הוא 'אוהב צדקה ומשפט', ובמקום אחר אומר שהנוסח הוא אוהב צדקה ומשפט. שאלה זו שאלו את רבי יהושע נכדו של הרמב"ם, ואמר להם שזה טעות סופר או שגרת לשון. (עיין ברכ"י סי' קי"ח אותיות א' ב' ג').

מיימוניות שצריך לומר את התוספות הללו, ואם לא נזכר שלא אמר עד שאמר ברוך אתה ה', חייב לחזור.

על כל פנים צריכים ליישב את קושיית התוס', שמקשים על שלש ראשונות, אבל אותה קושיה קיימת גם על התוספות שאומרים בשלש אחרונות.

פעם אמר אחד, על מה ולמה קושיית התוספות ותירוצים שונים, הן התרוץ על זה הוא קל מאוד, שהרי ידוע שהשבת חמורה יותר מכל מצוות התורה, והראיה שהוא דוחה אפילו ט' באב; ורק יום הכיפורים בלבד דוחה את השבת שאם יחול יום הכיפורים בשבת דוחה אותה, מכאן שיום הכיפורים יותר חשובה משבת עצמה. (ורק לעניין העונשים עדיין שבת יותר חמורה), השנה יחול יום כיפור בשבת ותדחה שבת מפניו. ומיהו אם אדם לא מרגיש טוב ביום הכיפורים או שהוא חולה, אסור לו לצום ונדחה יום כיפור מפני פיקוח נפש. לפי זה אפשר לומר שעניין החיים שמבקשים בעשרת ימי תשובה הוא עניין של פיקוח נפש ממש, שהרי העדר חיים הוא פיקוח נפש; ועל כן אומרים זכרנו לחיים כי זה פיקוח נפש, והרי פיקוח נפש דוחה כל דבר וכל מצוה שבתורה, אם כן דוחה גם כן את הדין שאמרו חז"ל שבשלש ברכות ראשונות ואחרונות לא מזכירים בקשות פרטיות.

למעשה: יש לנו שלש דעות קיצוניות אחת מהשניה. דעת הבה"ג שאין לומר כלל את ההזכרות הללו (וטעמו משום שאלו התוספות הם בקשות פרטיות ואין זה מקומן). דעה אמצעית וכך נפסק בהלכה שצריך לומר את התוספות הללו, ואם לא אמר עד שאמר ברוך אתה ה', לא חוזר. ודעת הגהות מיימוניות שחייב לומר את התוספות הללו, ואם לא אמר חוזר אפי' אם סיים ברוך אתה ה'.

נוסחת הרמב"ם לומר 'אוהב צדקה ומשפט'. חלק א'

השנויים שיש בתפלה בימים אלו הם בברכת 'המלך הקדוש' שאומרים במקום 'הא-ל הקדוש', ו-'המלך המשפט' שאומרים

קול צופיך

מִרְנָה לְצִיּוֹן הָרִה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מִרְדְּכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

יום הכיפורים - תשנ"ח - מאת מאת מִרְנָה לְצִיּוֹן הָרִה"ג מִרְדְּכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

מיגש שלא אומרים אוהב צדקה ומשפט. ואומר על זה ה'ברכי יוסף' למעשה, שדינו של האומר מלך אוהב בעש"ית אם יחזור או לא, תלוי בנוסח שהוא אומר כל השנה. אם נוסחת התפלה שלו כמו הרמב"ם בתשובה שכל השנה לא מזכיר כלל מלך אלא אומר ברוך אתה ה' אוהב צדקה ומשפט, אז בימים אלו אם אמר מלך אוהב צדקה ומשפט מועיל על פנים. אבל אם אומר כל השנה מלך אוהב צדקה ומשפט, אז בימים אלו לא יצא אם אמר אותו דבר מלך אוהב, אלא צריך לומר המלך המשפט. וז"ל "ואפשר דיש חילוק בין האומר בכל השנה אוהב צדקה לאומר מלך אוהב, דהאומר בכל השנה אוהב צדקה כאשר משנה ביום הכיפורים ואומר מלך אוהב מהשינוי מוכח דכוונתו מלך יושב על כסא דין וכו' ואין לחתום מלך אצל משפט כי אם בעשרה ימים שמר"ה ועד יוה"כ".

דעת מרן ורמ"א, ודעת ה'בן איש חי' למעשה

אבל אנו אין פוסקים כן להלכה אלא גם כפי הנוסח שלנו שמזכירים כל השנה מלך אצל משפט, צריך לכתחילה לשנות ולומר המלך המשפט, אבל אם בדיעבד אמר מלך אוהב צדקה ומשפט גם כן יצא. וכך הם דברי ה'בן איש חי' שפוסק כמו שלא כדעת מרן, שלדעת מרן אם אמר מלך אוהב צדקה ומשפט חוזר, אבל אנו קי"ל שאינו חוזר. וז"ל מרן (ס' תקפב ס"א) "בעשרת ימי תשובה אומר המלך הקדוש, המלך המשפט; ואם טעה או שהוא מסופק אם הוא בהמלך הקדוש, חוזר לראש; ואם הוא בהמלך המשפט, אם נזכר קודם שעקר רגליו, חוזר לברכת השיבה ואומר משם ואילך על הסדר; ואם לא נזכר עד שעקר רגליו (ע"ל סוף סימן קי"ז), חוזר לראש (ע"ל סימן קי"ח)". אבל, כאמור, ה'בן איש חי' לא כן דעתו אלא לדעתו לא חוזר אם אמר מלך אוהב, והטעם כיון שסוף סוף הזכיר מלכות אצל משפט, והוא נכון ואמיתי גם בימים האלו. ודברים אלו הם כדעת הרמ"א (סיק קי"ח ס"א) וז"ל "הגה: מיהו אם אמר מלך אוהב צדקה

הנוסח של ברכת מלך אוהב צדקה ומשפט לדעת הרמב"ם. חלק ב'

בעניין הזה תמצא בשו"ת הרמב"ם (בפאר הדור בסימן ק', ובחדשות סימן קפ"ב): "שאלה וכו' ועוד, הברכה הי"א משמנה עשרה אשר חתימתה מלך אוהב צדקה ומשפט, (האין צריך) להזכיר (בה) מלך רק בעשרת הימים שבין ראש השנה לבין יום הכיפורים כדין האל הקדוש, ולפיכך דין אחד לשניהם ואין הבדל בדבר האל והמלך, ומאמר הגמרא (ברכות י"ב ב') ומנהג מספר מדינות מסייעין (לזאת הדעה). וכו' יורנו אדוננו". כלומר ששאלו אותו איך יש לומר כל השנה את הנוסח וכיצד ישנה את הנוסח בעשרה ימים שבין ר"ה לבין יוה"כ, שאם את ברכת המלך הקדוש אומר הלא לומר האל-הקדוש, כך צריך לומר אוהב צדקה ומשפט ללא הזכרת 'מלך'. והשיב להם: "ונוסח הברכה הי"א הוא שיחתום בה בא"י אוהב צדקה ומשפט" (ה' תפלה פ"ב הי"ח). אבל לפנינו הגי' מלך אוהב צדקה בכל ספרי הדפוס וגם בנוסח התפלה, וצ"ע, פ"ן. וכן היה גם לפני ר' יהושע נכדו, עי' ת' הר' יהושע הנגיד, קבץ על יד ג' (י"ג), עמ' פט, צ, סי' ו' ובהערות פ"ן שם, [ועי' ת' ר"י מיגאש סי' קפ"ב, והרחיד"א בברכ"י או"ח סי' קי"ח סק"א וב' טרח ליישב דברי רבי' והעלה שפשוט דאזלינן בתר מה שכתב בחבור, פ-ן] והשווה סדור רס"ג ע' י"ח, שו' שמונה עשר, בהערות. ואינו חייב להזכיר מלך אלא בעשרת הימים, כמו שאמרת". הרי לנו בפירוש שהרמב"ם כותב בתשובה שלו שהנוסח של הברכה הזו כל השנה היא אוהב צדקה ומשפט מבלי להזכיר מלך אלא בעשרת הימים שבין ראש השנה לבין יום הכיפורים.

דעת ה'ברכי יוסף' בעניין המלך המשפט כל השנה ובעש"ית

ה'ברכי יוסף' (תקפ"ב אות א' ו-ב') הביא את התשובה הזו של הרמב"ם שכותב שהנוסח הוא אוהב צדקה ומשפט בלי להזכיר מלך כלל, והביא גם כן את דברי רבו של הרמב"ם מהר"י אבן

קול צופיך

מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

יום הכיפורים - תשנ"ח - מאת מאת מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

סדר הכפרות, כוונתיהם, ועדיפויותיהם

עיקר העיקרים בכפרות הוא אמירת נוסח ה'לשם יחוד' שמובא בספר לשון חכמים שיש לאומרו כשעושים את הכפרות. ולא יעשה את זה כבדיחותא ובהסח דעת, שיקח את העוף ויעבירו מעל לראשו ויאמר שהנה העוף הולך במקומו; לא כן ראוי לעשות, אלא יעשה את זה באימה וביראה, ובשעה שעושים את הכפרות יהרהר בתשובה ויתחרט על כל מעשיו הרעים, ויחשוב וידמה בנפשו שאת מה שעושים לעוף היו צריכים לעשות לו בעצם, ובכך תהיה המצוה מועילה שלכך התכוונו חז"ל. ואם לא יכול לקחת עוף בערב כיפור, או שאין אז שוחטים טובים, אז לא יחכה לרגע האחרון בערב יום הכיפורים, אלא יקדים את זה בעשרת ימי תשובה. ואם חושש שמא השוחט שיש שם לא ישחוט טוב כדבעי או שלא יכול להכשיר את העוף כדבעי מפאת קוצר הזמן, אז יוכל לעשו את הכפרות עם כסף כמו שכותב הרמ"א הנ"ל. ומיהו גם כשעושה כפרות על מעות, יעשה את זה מיד באשמורת הבוקר, וכמו שאמרנו בכפרות על עוף, גם במעות צריך להרהר בתשובה ולומר את הנוסח של הלשם יחוד' כמו שכתוב בספר לשון חכמים של מרן ה'בן איש חי' זיע"א.

שחט עוף לכפרות ונמצא טרף, או שנטרף בשחיטה

יש שאלה מעניינת ששאלו את בעל ה'בן איש חי' ונדפסה תשובה בספר תורה לשמה ובספר רב פעלים, וגם הרב שדי חמד כתב את אותה השאלה. השאלה אודות עוף ששחטו לכפרות ונמצא בו פסול אחרי השחיטה, האם יצאו ידי חובת כפרות, או שצריך לשחוט אחר תחתיו. ופוסק הרב לאחר פקפוק שצריך לשחוט אחר, אלא אם כן נתערב באחרות שאז לא צריך לשחוט מספק מחדש לכל אחד ואחד מבני הבית. וז"ל הרב (תורה לשמה סימן קנה) שאלה, בכפרות שעושים בערב יוה"כ וכו', גם ידיענו אם אחר ששחט תרנגול הכפרה מצא בו טרפות בפנים כגון מחט בקרקבן או חסרה המרה אם צריך לעשות אחר במקומו. תשובה

ומשפט, אין צריך לחזור, ולא אמרו שיחזור אלא במקום שכל השנה אומרים האל אוהב צדקה ומשפט (הר"י ספ"ק דברכות טור והגהות מנהגים), וע"ל סימן תקפ"ב. ועיין גם מה שכותב המ"ב (סי' תקפ"ב סק"ו) וז"ל "ע"ל סימן קי"ח - דשם פסק הרמ"א להלכה דאם אמר מלך אוהב צדקה ומשפט כיון שהזכיר מלך א"צ לחזור". ובדרכם הלך גם כן מרן בעל ה'בן איש חי' זיע"א, וכך אנו נוקטים להלכה.

מנהג כפרות לדעת מרן ורמ"א ולמעשה

מרן כותב בשולחן ערוך (סימן תרה ס"א) "מה שנוהגים לעשות כפרה בערב יום כיפורים לשחוט תרנגול על כל בן זכר ולומר עליו פסוקים, יש למנוע המנהג". וכתב המ"ב הטעם "משום חשש דרכי האמורי". וגם משום שאומרים פסוקים שיש בהם סימנים לא טובים 'יושבי חושך' וכד'. אמנם דעת הרמ"א שם לא כן אלא הוא כותב וז"ל "הגה: ויש מהגאונים שכתבו מנהג זה, וכן כתבו אותו רבים מן האחרונים, וכן נוהגין בכל מדינות אלו ואין לשנות, כי הוא מנהג ותיקין. ונוהגין ליקח תרנגול זכר לזכר, ולנקבה לזקחין תרנגולת (ב"י בשם תשב"ץ), ולזקחין למעוברת ב' תרנגולים אולי תלד זכר; ובזכרין בתרנגולים לבנים, על דרך שנאמר: אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו (ישעיה א, יח) ונהגו ליתן הכפרות לעניים, או לפדותן בממון שנותנים לעניים (מהרי"ל). ויש מקומות שנוהגין לילך על הקברות ולהרבות בצדקה, והכל מנהג יפה. ויש להסמך שחיטת הכפרות מיד לאחר שהחזירו עליו. וסמך ידיו עליו, דמות הקרבן; וזרקין בני מעיהם על הגגות או בחצר, מקום שהעופות יכולין לקחת משם (טור)". גם אנו נוקטים כך להלכה, מה עוד שאנו לא אומרים פסוקים הנ"ל, וגם דעת האר"י ז"ל שזה מנהג יפה וטוב לעשות כפרות.

קול צופיך

מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג הַמְּקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

יום הכיפורים - תשנ"ח - מאת מאת מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

בני ישראל, שהוא ראשי תבות, ו'חייב אדם להשלים הפרשה ש'ניים מ'קרא ו'אחד ת'רגום. ומה הדין אם לא קרא אותם, ישלים את הפרשה בפרשה הבאה. ואפילו אם לא אמר, יש לו עדיין שהות לגמור את כל הפרשיות, והגמ' אומרת שרב ביבי בר אבבי היה סבור בתחילה שהזמן המתאים להשלים את הפרשיות הוא בערב יום הכיפורים. [וביאור הדברים אפשר להבין על פי דוגמה, אם למשל יפרסמו שיש רופא שיש לו תרופה לאריכות ימים, ירצו אליו; וכן אם יפרסמו שיש רב גדול שהגיע או שהתגלה וברכותיו מתקבלות תמיד, לא ימצא מי שלא יפקוד אותו - ובפרט אם הרופא הוא מרפא בחינם, או שהרב הוא מחלק את ברכותיו בחינם, שאז תגדל הנהירה אליהם לאין ערוך; כך בעניין השניים מקרא ואחד תרגום, גילה לנו רב ביבי בר אבבי שיש תרופה בדוקה לאריכות ימים, והרי לנו שני העניינים שחברו יחדו; א', יש גם רפואה וסגולה לאריכות ימים, והוא על ידי שישלים פרשיותיו עם הציבור, ב', שמי שפרסם את התרופה הזאת הוא עצמו הרב החשוב ביותר שיש, שהגמ' עצמה נוקטת את דבריו]. על זה אמרו לו בגמ' "תנא ליה חייא בר רב מדפתי, כתיב (ויקרא כ"ג) 'ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש בערב', וכי בתשעה מתענין, והלא בעשרה מתענין - אלא לומר לך, כל האוכל והשותה בתשיעי, מעלה עליו הכתוב כאילו מתענה תשיעי ועשירי. סבר לאקדומינהו, אמר ליה ההוא סבא תנינא, ובלבד שלא יקדים ושלא יאחר - כדאמר להו רבי יהושע בן לוי לבניה, אשלימו פרשיותיכם עם הציבור שנים מקרא ואחד תרגום, והזהרו בורידין כרבי יהודה. דתנן, רבי יהודה אומר, עד שישחוט את הורידין - והזהרו בזקן ששכח תלמודו מחמת אונסו, דאמרין, לוחות ושברי לוחות מונחות בארון". והביאור הוא כמו שאמרו על רבי עקיבא שמעולם לא הפסיק את שיעורו חוץ משני עתים: בערב פסח ובערב כיפור, שאז יש מצוה מיוחדת לטפל בענייני היום, בערב פסח ביעור חמץ ואפיית מצות והכנות לחג, ובערב כיפור אכילה, שזו מצות היום. וזהו שהגמ' מביאה את הברייתא על מצות האכילה בערב כיפור, על פיה מבינים שאין זה הזמן

וכו' ומה ששאלתם אם אחר ששחט נמצא בו טרפות בפנים אם מועיל או צריך אחר התשובה לזה נראה ודאי כי טרפות בגלוי לא אריך למעבד יתיה לכפרה אך זו הטרפות שהיא בפנים לא מאיס בזה ונראה דיועיל ואין צריך אחר דהרי גם שעיר המשתלח אפשר דאית ביה טרפות בפנים דמבידק ליה בפנים ועכ"ז התיקון נעשה בו ומועיל וה"ה הכא כי כל התיקון נעשה ע"י השחיטה דוקא. מיהו לבי מהסס בזה די"ל מאחר שנתברר אח"כ הטרפות ונודע לנו דעדיף טפי לעשות אחר במקומו כי נראה שהתיקון של המיתוק הנעשה בשחיטה עדיף טפי אם התרגול כשר שהשחיטה מכשירתו באכילה לישראל אע"ג דבאמת התיקון נעשה ע"י השחיטה בלבד אך נראה דאם נתערב בכמה תרגולים ולא נודע של מי זה היה הקרקבן המטריף יש לסמוך על זה ולא נאמר שצריך כל אחד מבני הבית לעשות אחר מן הספק מיהו אם נראה אח"כ פיסול בשחיטה שלא נשחט רובו של סימן וכיוצא צריך אחר אפילו אם נתערב כי עיקר התיקון בשחיטה. והיה זה שלום ואל שדי יעזור לי. כ"ד הקטן יחזקאל כחלי נר"ו" עד כאן דבריו הקדושים.

מצות אכילה בערב כיפור

מעלתה של מצות אכילה בערב כיפור

על מעלתו של ערב יום הכיפורים, ועל המצוות שיש לקיים בו ביום, ניתן לראות מהגמ' שאומרת (ברכות ח ע"א) "אמר רב הונא בר יהודה אמר רבי אמי, לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הציבור שנים מקרא ואחד ואפילו עטרות ודיבן, שכל המשלים פרשיותיו עם הציבור מאריך לו ימיו ושנותיו. רב ביבי בר אבבי סבר לאשלומינהו לפרשייתא דכלא שתא במעלי יומא דכפורי". כל יום ששי, או ליל שבת, או יום שבת, צריכים לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום. וכבר נרמז דבר זה בתורה, ואל"ה שמו"ת

קול צופיך

מִרְנָה הַרְשֵׁן לְצִיּוֹן הַרְה"ג הַמַּקְוֵל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מִרְדְּכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

יוֹם הַכִּיפּוּרִים - תַּשְׁנ"ח - מֵאֵת מֵאֵת מִרְנָה הַרְשֵׁן לְצִיּוֹן הַרְה"ג מִרְדְּכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

אכילה בערב כיפור הוא חיוב גמור. נפ"מ לנשבע

יש לעיין בדין זה של חיוב אכילה בערב כיפור, עד כמה החיוב? נוכל לברר זאת על פי הדין של נשבע שלא יאכל בשבת או בערב כיפור. בשבת הדין הוא, שאם אדם נשבע שלא יאכל ביום שבת, מכים אותו ואוכל, שזו שבועת שוא. והטעם שהוא מצווה ועומד לאכול בשבת, שהאכילה בו חובה, חוץ ממקרים מיוחדים המפורטים בהלכה בלבד. וכן, אם אדם נשבע שלא יאכל בערב כיפור, מלקים אותו לאלתר ואוכל, שיש חיוב מיוחד באכילה בערב יום הכיפורים. על כל פנים יש חיוב לאכול מדאורייתא או מדרבנן. יש חיוב מיוחד לאכול מדאורייתא.

טעם מצוות האכילה בערב כיפור

טעם מצות אכילה בערב כיפור, לומדים מהגמ' ביומא. וגם מאותה גמ' נוכל לתרץ כמה שאלות שמתעוררות בענין חיוב זה של אכילה בערב יום כיפור. על עצם חיוב האכילה יש לברר מהו שיעור האכילה שחייב לאכול בערב כיפור? על פי הקבלה ידוע שיש לאכול כפול ממה שרגילים, כלומר שיש לאכול שש סעודות זה לעומת זה, כלומר שלש סעודות של אותו היום, ושלש סעודות של יום כיפור. ואם לא יכול, יאכל על כל פנים כמה שיכול. ולפי הפשט עדיין צריך לברר מה צריך לאכול? האם יש חיוב לאכול דוקא לחם, או שמא יוצאים י"ח אפילו בעוגות? גם במהות הסעודה אולי יש חיוב לאכול דוקא בשר? כמו כן, יש דין שצריך לאכול ולשתות. ועל זה עדיין יש לברר מה נקרא שתייה, אולי דוקא שתיית יין שהיא חשובה, וכמו שמצאנו בכל מקום ששתייה חשובה נקראת ביין? או שאולי לאו דוקא יין, אלא כל שתיה בכלל? מקור לדינים אלו הוא מברייטא (יומא פא ע"ב): "דתני חייא בר רב מדפתי, 'ועניתם את נפשותיכם בתשעה' וכי בתשעה מתענין, והלא בעשור מתענין? אלא לומר לך, כל האוכל ושותה בתשיעי - מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי". ופרש רש"י על זה "והכי משמע קרא, 'ועניתם' בתשעה, כלומר, התקן

המתאים להתיישב ולהשלים פרשיות רבות שלא הספיק לקרוא עד אז. ועל כל פנים אין לבטל את זמנו כל היום בגלל אכילה, אלא יאכל יותר מהרגיל אבל גם יקדיש זמן ללימוד תורה אם לא כמו כל יום. מכאן נוכל ללמוד עד כמה חשובה מצוה זו, עד כדי כך שעדיפה משמו"ת.

תוספת אכילה ותוספת על הצום (דעת הרמב"ם)

הרמב"ם כותב (הלכות שביתת עשור פרק א הלכה ו) "כשם ששבועת מלאכה בו בין ביום בין בלילה כך שבועת לעינוי בין ביום בין בלילה, וצריך להוסיף מחול על הקדש בכניסתו וביציאתו שנאמר (ויקרא כ"ג) 'ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש בערב', כלומר, התחיל לצום ולהתענות מערב תשעה הסמוך לעשירי, וכן ביציאה שוהה בעינוי מעט מלילי אחד עשר סמוך לעשירי שנאמר מערב עד ערב תשביתו שבתכם". מזה לומד הרמב"ם שיש תוספת בערב כיפור ובמוצאי כיפור. התוספת שיש בערב כיפור אמר להוסיף, ומנהגו להוסיף בירושלים 40 דקות ובכל הארץ 30 דקות. אבל במוצאי כיפור הדגיש שיש להוסיף מעט. (ונזכיר לקמן את השעות בדיוק כדי שידעו החולים והבריאים כיצד יש לנהוג). מקשים המפרשים על הרמב"ם (הלחם משנה והכסף משנה ועוד), כיצד אומר הרמב"ם שיש להוסיף בערב כיפור ובמוצאי כיפור על הקודש, ולימודו וטעמו הוא ממה שכתוב בתורה 'מערב עד ערב', אם כן נאסור אכילה בערב כיפור שהרי מאותו פסוק שלמדו חכמים שכל האוכל בתשיעי כאילו אכל תשיעי ועשירי, לומד הרמב"ם שיש להוסיף בו ולהקדים את הצום, לפיכך לא נאכל כלל בערב כיפור לקיים מערב עד ערב? על זה אומרים שזה לא סותר אלא הרמב"ם לומד את שני הדינים האלה יחד, גם שצריך לאכול בתשיעי כדי שיחשב לו שצם תשיעי ועשירי, וגם לומד שיש להוסיף מחול על הקודש ולהכניס את הצום מבעוד יום.

קול צופיך

מֶרֶן הָרָאשׁוֹן לַצִּיּוֹן הָרַה"ג הַמְּקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מֵרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

יום הכיפורים - תשנ"ח - מאת מאת מֶרֶן הָרָאשׁוֹן לַצִּיּוֹן הָרַה"ג מֵרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

מה שטוב לו ובריא לו. אין שום חיוב לשתות יין דוקא, אלא החיוב הוא שישתה כדי שיוכל לצום. לפי זה ישתה מה שרגיל ושמסוגל לסבול כדי להקל עליו את הצום. והנה ה'מנחת חינוך' (פרשת אמור) אומר שצריך לאכול דוקא פת, כמו שבשבת צריך לאכול פת, כך צריך לאכול בערב כיפור. ויאכל בשיעור כמות (בערך 70 גרם או 80 גרם) וזהו השיעור של האכילה. ובתורה לשמה כותב ששיעורו הוא שיעור שמחייב ברכת המזון, וכמו שחייבים לאכול בכל יום של עשרת ימי תשובה פת בשיעור של ברכת המזון כדי להתחייב בברכה זו, כך בערב יום כיפור. ועוד נוכל לומר שבבוקר של ערב כיפור צריך לאכול משהו מתוק וטעים כדי להראות את חשיבות העניין, ואת גדולת מעלתו שהוא כמו יום טוב, ושיעשה את זה בשמחה גדולה.

סיכום ההלכה

א. אפשר לאכול פת, אבל אין זה חיוב.

ב. לדעת הרב תורה לשמה שיש עניין לאכול פת דוקא כמו בשבת, אז לכל הפחות ארוחה אחת יעשה עם פת במשך כל היום.

ג. מעיקר הדין יאכל מה שטוב לו.

ד. אין חיוב לאכול בשר או דגים שהם כבדים, אלא מספיק לאכול עוף ודברים קלים.

לא ירבה במאכל עד כדי הפרעה בתפלה

אמר פעם אדם בבדיחותא, שהיה אחד שאכל כל כמה שיכלה כרסו שאת. אבל אחרי שאוכל המאכלים מתנפחים במעיו, ומכבידים עליו מאוד אפילו את הליכתו. הגיע לאטו לבית הכנסת, ובהגיע תפלת כל נדרי ראוהו שלא עומד עם הקהל. אמרו לו קום, שכך צריך לעמוד בשעת התרת נדרים, אמר להם עזבו

עצמך בתשעה שתוכל להתענות בעשרה. ומדאפקיה קרא בלשון עינוי, לומר לך הרי הוא כאילו מתענה בתשעה" עכ"ל. הרי שהאכילה בתשיעי היא בעצם חלק מהעינוי של העשירו, שאכילה זו נועדה להכין את האדם לצום בעשירי. אומר על זה התורה לשמה (סימן קסב) שדעת רש"י הוא כדעת האר"י, וביאורו הוא שהם אמרו אותו עקרון על דרך הפירוש, שהאר"י אמר שצריך לאכול שש פעמים, שלש פעמים כנגד יום כיפור, כלומר שמה שאוכלים בערב כיפור הוא כדי לכפר על מה שלא אוכלים ביום כיפור, ולפי רש"י גם כן יש קשר בין הדברים, שכן האכילה שלו היא במקום מה שלא אוכל ביום כיפור, ולזה תקנה התורה לאכול בתשיעי כדי להחזיק בצום של התשיעי. (וז"ל הרב זיע"א "ופירש רבינו הגדול האר"י זצ"ל כונת חז"ל בזה לומר שרבי האכילה של עיוה"כ גורם תיקון התענית בעשירי כי התענית של עשירי תלוי ברבוי אכילה של תשיעי וביאר בספר הכונות סוד הענין ע"ש והנה רש"י ז"ל פירש כל האוכל ושותה וכו' והכי משמע קרא ועניתם בתשיעי כלומר התקן עצמך בתשיעי שתוכל להתענות בעשירי וכו' הנה דבר ה' בפיהו אמת שכיון לסוד הנז' בדברי רבינו האר"י זצ"ל שאכילה של התשיעי גורם תיקון התענית". ועל עצם תקנה זו, אומר הטור שהיא רחמים של הקב"ה עלינו שלא נסבול את הצום, וחייב אותנו לאכול בערב הצום כדי שנוכל להחזיק מעמד. וכך מביא הרב בתורה לשמה "וגם לפי פשט הדברים בטעם שכתב הטור ז"ל שצונו השי"ת בזה כדי שלא יזיק התענית ג"כ מוכרח אתה לומר מאחר שהנשים חייבין בתענית אז ג"כ חייבין באכילה דערב יוה"כ".

כל אחד יאכל את הטוב לו על פי טבעו שלו

מדברים אלו נלמד בפשטות שצריך לאכול אוכל שכל אחד חושב שטוב לו ובריא לו, ומשביע אותו. אין הגדרה מסויימת מה יאכל או כמה יאכל, אלא יאכל כל מה שירצה, אם אוהב בשר, שיאכל בשר; אם אוהב דגים שיאכל דגים; וכן בשתייה, לא ישתה אלא

קול צופיך

מֶרֶן הָרָאשׁוֹן לַצִּיּוֹן הָרַה"ג הַמַּקּוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

יום הכיפורים - תשנ"ח - מאת מאת מֶרֶן הָרָאשׁוֹן לַצִּיּוֹן הָרַה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

נעלי גומי בכיפור

יש הרבה אנשים שיודעים להחמיר בדברים שלא צריכים להחמיר, ולהקל בדברים שצריכים להחמיר בהם. נעליים ביום כיפור הוא איסור גמור, ואין ללבוש נעליים מעור כלל. חייב אדם לרכוש לעצמו נעליים שלא עשויים מעור, לא מלמעלה ולא מלמטה. ובודאי שעדיף לקנות נעליים כאלו מאשר לקנות בגד לבן ליום כיפור, או אפילו כפרות שלא יעשה אלא יקנה נעליים כשרות ליום כיפור, שלא עשויות מעור. ויותר מזה, אפילו סימנים של ראש השנה שהם מנהג, לא יעשה אלא יקנה לעצמו נעליים שלא עשויות מעור ליום כיפור. ושלא יהיה שקרן. תארו לכם שאומר בליל כיפור יום שאסור בו חמשה דברים, ואחד מהם הוא נעילת נעלי עור. ואיך יאמר רבש"ע אני מקיים חמשה עינויים?! והרי זה בדיוק כמו אדם שאוכל ביום הכיפורים ויגיד שהוא צם, את מי הוא מרמה בעצם? הקב"ה יודע כל נסתרות. ועל כן צריך להכין מראש נעליים כשרות ליום זה. גם ילדים קטנים, שיש מחלוקת באיזה גיל מתחילים תענית שעות וכד', כל זה על אוכל. אבל על נעליים אין שום שיעורים, וצריך לחנך אותו מקטנות ממש שלא לנעול נעלי עור.

יו"כ בשבת השנה אם לא יבוא המשיח

לפי הלוח שיש לנו היום יחול השנה יום כיפור בשבת. אם יבוא המשיח לפני יום כיפור, הוא יגלה לנו את היום הנכון ליום כיפור, אם יחול ביום חמישי או אולי ביום רביעי, הוא יעשה קידוש החודש מחדש ונדע מהו היום, שמא יפסוק כדעת הרמב"ם. אבל כל עוד בעוונותינו לא הגיע, אנחנו משתמשים בלוח שנה שלנו, ויום כיפור יחול השנה ביום שבת.

הצעת השולחן ביום כיפור

אותי, בורא עולם יודע ומכיר בי שאין לו כח לעמוד. אמרו לו כיצד זה כבר שאין לך כח, הן רק עכשו נכנס הצום? אמר להם היא הנותנת, שכן עכשו קמתי מסעודה, ואני כבד מרוב אוכל. מזה נדע לחשב מראש שהאכילה של ערב יום כיפור לא תכביד יותר מדי על הצום עד כדי כך שלא יוכל לעמוד ולהתפלל כמו שצריך.

נטילת תרופות להקלת הצום

היום מוכרים כל מיני תכשירים שיקילו עליו את הצום, כגון דברים מחזקים במיוחד, כגון שקדיה, או כדורים שמרוכזים בהם חומרים מחזקים, והרבנים דנים בזה ומתווכחים ביניהם האם מותר או אסור. והנה הרבה חושבים שזה המצאה מחודשת של ימינו בלבד. אבל לא כן הוא, אלא כבר לפני הרבה שנים עוד בזמן של הרב שדי חמד היה קיים הדבר הזה, וכבר דנו בזה בזמנו (עיין בסימן א אות י"ח). ועל עצם העניין מתווכחים היום הפוסקים בנטילת כדורים אלו אם מותר או אסור, ותולים את זה במחלוקת בין הפוסקים האם חיוב אכילה זו היא מדאורייתא או מדרבנן. (עיין תורה לשמה בשם מהריק"א שם ונ"מ לנשים אם זה מ"ע שהז"ג או לא). לטענתם, אם נאמר שחיוב האכילה היא מדאורייתא, אם כן מה אכפת לנו מה הוא אוכל או שותה או בולע, הרי סוף סוף יש חיוב לאכול בערב כיפור בכדי להקל על הצום למחרתו, ואם כן מה לנו אם אוכל ושותה מאכלים גמורים וגם שותה בין היתר כדורים למיניהם שעוזרים לצום ביתר קלות. אבל אם נאמר שהאכילה של תשיעי היא גזירה, אם כן העינוי בעצם חייב להיות, וזה אסור שזה מבטל את הצער של העינוי. אבל האמת שלא כן הוא, אלא כל זה רק חישובים מיותרים, שכן המציאות מראה שאין הבדל בין אלו שנוטלים ויטמינים לחיזוק ולהקלה על הצום, לבין אלו שלא נוטלים כלום ואוכלים כרגיל, אלו ואלו מרגישים את הצום בסופו של דבר, ומרגישים את העינוי, ולכל היותר ההבדל הוא שאלה של זמן, אם ירגיש את זה יותר מוקדם או יותר מאוחר, אבל את העינוי ירגישו בכל מצב.

קול צופיך

מֶרֶן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג הַמְּקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

יום הכיפורים - תשנ"ח - מאת מאת מֶרֶן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

שהדלקת נר בשבת חובה (רמב"ם הלכות שבת עשור פרק ג' הלכה י'). מנהגנו לא כדעתם, אלא אנחנו נוהגים כדעת ה'בן איש חי' שכתב שהמנהג שלנו להדליק בברכה גם אם חל באחד מימות השבוע. ברכת הדלקת הנר של יום הכיפורים היא אקב"ו להדליק נר של יום הכיפורים, ואחר כך תברך שהחיינו.

קבלת קדושת היום בהדלקה

צריכה האשה לדעת שאין הבדל בין הדלקת נר בשבת רגילה לבין הדלקת נר של כיפור, או של כיפור ושבת, שברגע שהיא מדליקה את הנרות היא מקבלת על עצמה את השבת ותוספת שבת, כך אם מדליקה בערב כיפור אם חל או שלא חל בשבת, שהיא מקבלת על עצמה תוספת קדושת יום הכיפורים. והנפקא מינה למעשה בשבילה היא שצריכה לדאוג לעשות את כל ההכנות של יום כיפור קודם לכן. היא צריכה כבר לנעול נעלי גומי קודם שמדליקה נרות. גם היא צריכה לסדר את השולחן או לרחוץ כלים וכן את כל ענייני היום לפני שמדליקה נרות. ואם לא הספיקה לשטוף כלים קודם, שתשאיר אותם כמו שהם עד מוצאי הצום. ובפרט לדעת הרמב"ם שתוספת קדושת יום הכיפורים היא מדאורייתא.

קבלת הצום באמירת 'לך קלי תשוקתי' בבה"כ

מה הדין אם אדם גמר לאכול סעודה מפסקת וגמר בדעתו לגמור לאכול את סעודתו היום; והנה מגלה שעדיין מוקדם ויש לו עדיין שהות לאכול, האם יהיה מותר לו לאכול או לשתות עדיין? דין זה נלמד מהירושלמי שמביא מעשה בשני חכמים שגמרו סעודתם מוקדם, ועוד קודם התקדש היום פגשם עשיר מכובד וכיבדם לאכול בביתו סעודה מפסקת. הם היו כנראה נבוכים במצב זה, לפי שהיה אותו עשיר עלול להפגע אם יסרבו לאכול כלום, ויחשוב שמא הם חושדים בו שלא מקפיד על כשרות. הירושלמי

יש נדון בפוסקים האם מותר או צריך לערוך מפה על השולחן בבית בערב כיפור. על זה מביא הבית יוסף בשם המרדכי: "כתב המרדכי (יומא סי' תשכה) מדליקין נרות על שולחנם ועורכים השולחן כמו בשבת משום דאיקרי שבת שבתון (ויקרא טז לא. כג לב) ואיני יודע מה מקום לעריכת השולחן ביום הכיפורים". כלומר, שהמרדכי מביא דעה מהראשונים שצריך לערוך את השולחן, אבל אין דעתנו נוחה עם דעה זו, ולדעתנו אין תועלת בפריסת מפה על השולחן, וגם אין תועלת בהדלקת נר בבית. אמנם הרמ"א פוסק כדברי אותם הראשונים שמביא המרדכי, שצריך להדליק נר וגם צריך לערוך שולחן במפה יפה, וז"ל של הרמ"א: "ויש אומרים שיש להציע השלחנות ב"כ כמו בשבת (מרדכי ומנהגים), וכן נוהגין". גם מרן חיד"א פסק שאנחנו נוהגים כדברי הרמ"א, שיש להציע השולחנות במפה יפה, רק שלא יניח מתחת למפה של החלות שום חלה, אלא יניח על השולחן ספרים שיזדקק להם באותו יום, כגון משניות יומא, או סידורי תפלה וכד'.

הדלקת הנר בבית בערב כיפור

לגבי דין הדלקת הנר של שבת ויום כיפור, מביא על זה השולחן ערוך מחלוקת (סי' תר"י) יש אומרים שמדליקים נר בליל כפור בבית - ויש אומרים שלא מדליקים לפי שאין להדלקה זו שום תועלת, שהרי לא אוכלים בלילה זה, ולא צריכים להנות לאורו כלל. וז"ל מרן בשו"ע (שם ס"א) "מקום שנוהגים להדליק נר בליל יום הכיפורים, מדליקין; מקום שנהגו שלא להדליק, אין מדליקין. (ואם יש לו נר בבית, חייב להדליק בחדר ששוכב שם כדי שלא יבא לידי תשמיש עם אשתו, מאחר שרואה אותה אצל הנר שבביתו) (מהרי"ל); ואם חל להיות בשבת, חייבין הכל להדליק. הגה: ומברכין: להדליק נר של שבת ושל יום הכיפורים". למעשה, יש מחלוקת באחרונים כיצד יש לנהוג. לדעת הגאון, כיון שיש בזה מחלוקת בראשונים האם יש נר ביום כיפור, על כן לדעתו יש להדליק בלא ברכה, ולמעשה זו דעת הרמב"ם שיש להדליק בלא ברכה, ורק אם חל בשבת יש להדליק, לפי

קול צופיך

מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

יום הכיפורים - תשנ"ח - מאת מאת מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

כולם? לדעת הרמב"ם לא מספיק במה שאומר את מה שתקנו לומר בסידור, אלא צריך לפרט את החטאים שלו, אלא שצריך לפרט בלחש שלא ישמעו שכניו את חטאיו, ויהיה לבו שבור על אותם חטאים, עד שיקבל על עצמו שלא ישוב לכסלה באותם חטאים לעולם, ואז יכופר לו. אבל מרן לא פסק כן, אלא לדעתו אין חיוב לפרט את חטאיו, אלא מספיק במה שהוא אומר את הוידוי שכתוב בסידורים, ואמנם מרן מסכים שטוב לפרט את חטאיו בלחש, אם כי אין בזה חיוב. יש לנו בתפלה את הוידוי הגדול, ויש את ה'על החטא', שקוראים אותם בתפלה, וצריך להבין את מה שאומרים שם.

מביא שאחד טעים מידי, ובזה לא פגע בו לגמרי, והשני לא טעם כלום. ממקרה זה יצאה מחלוקת באדם שגמר סעודתו האם מותר לו לאכול לאחר מכן או לא. ועל כן הטוב שיעשה האדם, שיאמר שהוא גמר את סעודתו רק בבית הכנסת בשעה שמתחילים את הפיוט של 'לך קלי תשוקתי', ובפרט אם נוהגים כמנהגנו בירושלים שאומרים את הפיוט הזה עם זמן הדלקת הנרות, ובזה יוצא מידי כל הספקות, ואם ירצה עוד לשתות קצת בבית הכנסת לפני הצום, ועדיין יש שהות בשופי לשם כך, יוכל לשתות כל עוד לא אמרו בבה"כ את הפיוט של תחילת התפלה.

הטמנת מאכלים לצורך מוצאי הצום.

יש מחלוקת בין מרן לרמ"א האם מותר להניח לפני התקדש היום מיחם עם מים על האש שיהיו לו חמים מיד בצאת הצום, או סיר עם מאכלים חמים על האש שיהיו מונחים שם עד צאת הצום שיהיו לו חמים מיד בצאת הצום. לדעת מרן מותר, לפי שאין בזה שום איסור להכין מלפני הצום לצורך מוצאי הצום. לדעת הרמ"א אסור לעשות כן משום שיש בזה איסור הטמנה. ואף על פי כן, אם יש ילדים קטנים בבית שצריכים לאכול אוכל חם, או שיש חולה ל"ע בבית והוא צריך בשבילו מאכלים חמים לסעודתו שיצטרך לאכול ביום הכיפורים עצמו, באופן זה לכל הדעות מותר, והרמ"א יודה בזה למרן שמותר להניח מבעוד יום את הנ"ל על האש לצורך מוצאי כיפור.

וידוי ביום הכיפורים

וידוי של עם הארץ.
פעם סיפר חכם מנשה שלו ע"ה שספר סיפור ששמע מפי גאון עוזנו ותפארתנו בעל ה'בן איש חי' זיע"א, והרחיב את הדברים מדליה. היה פעם איש אחד שהיה מקיים בעצמו את הפסוק 'יחינו מיומיים וביום השלישי יקיימנו'. כלומר שהיה 'חי' יומיים בשנה, בראש השנה, וביום השלישי הוא יום הכיפורים גם כן היה מגיע להתפלל [ותו לא]. כשהיה בא, מובן שלא שלט כלל בענייני התפלה, על כן היה בא הגבאי ונותן לו מחזור שיוכל לעקוב ולקרוא עם הציבור. הראה לו היכן אוחזים הקהל ואמר לו שימשיך לעקוב הלאה אחרי התפלה. בהגיעו לוידוי הגדול ראה פירוט של הרבה דברים שלא היו נהירים לו כל עיקר. הוא קורא שם 'אכלנו בלא נטילת ידיים', אכלנו בלי ברכה כראוי תחלה וסוף, אכלנו בלי ברכת המזון, בגדנו, ברכנו ברכה לבטלה, בטלנו תורתך ועוד ועוד כל מה שכתוב שם. והנה בהגיעו באמצע הדברים, התחיל לצחוק, ושאל את השכן שלו מניין לו לסידור כל הענוונות שעשה ממש? ראה הרב שצוחקים באמצע הוידוי, אמר לו מה זה צוחקים באמצע הוידוי, סיפר אותו האיש לרב כדברים האלה. הרב מאוד התפעל מהדברים ואמר לגבאי שיושיב אותו לידו יען הוא רואה שהוא אדם חשוב. מתפללים ששמעו את

הוידוי ביוה"כ"פ הוא באומרו חטאתי עויתי ופשעתי. השאלה אם יוצא במה שכתוב בוידוי בסידור, או שמא צריך לפרט את חטאיו

קול צופיך

מֶרֶן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרַה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מֵרַדְכִי אֵלֵיהוּ זְצוּק"ל

יום הכיפורים - תשנ"ח - מאת מאת מֶרֶן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרַה"ג מֵרַדְכִי אֵלֵיהוּ זְצוּק"ל

בו יבואר שאין משום 'ככלב שב על קיא' בהזכרת עוונות שכבר התוודה עליהם ושב עליהם כליל.

ישנם עברות שאדם עשה והתחרט עליהם, וכבר פרט אותם ביום כיפור, ושוב לא חזר לעשותם. יש מחלוקת בפוסקים האם חייב גם ביום הכיפור שבשנה הבאה והלאה שוב להזכיר את אותו העוון, יען הוא נעשה על אותה עברה בעל תשובה גמור. יש האומרים שלא יזכיר את העוון ההוא שוב, שעל זה נאמר 'ככלב שב על קיא', כסיל שונה באוולתו, ואל לו לאדם להראות עצמו ככלב לעניין זה ביום הקדוש. ויש אומרים שיחזור, ואין בזה כלום, אדרבה על זה נאמר וחטאתי נגדי תמיד. בשו"ע מן פסק שאדם יכול להתוודות על עוונות ישנים אם הוא רוצה. הרב חיד"א ע"ה, בסדרו את הוידי הגדול, אמר שטוב לאומרו גם בלילה וגם בשחרית, ולית לן בה. היו אנשי בית אל נוהגים לומר את הוידי הגדול רק בבוקר, וטעמם לא היה משום שלא רצו לחזור ולפרט את החטא, אלא משום שהיו מכוונים הרבה, ובבוקר היו צריכים להגיע לתפלת מוסף לפני חצות היום, ועל כן היו מדלגים על זה כדי להספיק את חצות. אבל בימינו ובמקומותינו שממילא לא מכוונים, ובכל מקרה מגיעים למוסף בחצות, אפשר לומר את הוידי גם ביום ואין בזה כלום. ועיקר העיקרים הוא לכוון היטב ולשים לב מה שמוציא בפיו, ובכך הקב"ה ברחמיו יכפר לעוונות עמו ישראל.

סדר התפלה בליל כיפור שחל בשבת.

השנה יחול יום כיפור בשבת. יש מחלוקת בפוסקים כיצד יסדרו את התפלה בקבלת שבת. יש האומרים שיאמר 'מזמור לדוד' בלבד. יש האומרים שיאמרו מזמור שיר ליום השבת כסדר, ואחר כך יאמר 'כל נדרי'. יש דעה שאומרת שלא לומר 'כל נדרי' אחרי שמקבל עליו את השבת, ועל כן צריך לדעת זו לומר קודם את 'כל נדרי' ואחר כך לומר את המזמורים, ואחרי כן לברך שהחיינו על היום הקדוש. ועל כל פנים לא יאמרו 'לכה דודי'. הטוב ביותר

הדברים אמרו לרב שאיש זה לא יודע בכלל איך נראית תפלה, ומה מצא בו? אמר להם הרב, אמנם נכון שהוא פשוט כל השנה, אבל עכשו כשהוא אומר את הוידי הוא שם לב לכל מילה שהוא קרא, עד כדי כך שזה עורר אותו להגיב על הדברים לפי רמתו. אבל אתם, אומר להם הרב, אין אתם מכוונים כדבעי אלא קוראים את הוידיים ללא כוונה. הלכח לדידו הוא שצריך לעבור על התפלה מבעוד מועד לפני כיפור ולהבין את כל מה שאומרים בוידי, וממילא כשיגיע לוידי, הוא ידע לסדר את הוידי באופן שידע מה החטאים שמתייחסים אליו ואז הוא יוכל לכוין עליהם ולהתחרט עליהם כדרוש.

חלוקת הוידי הגדול לעשרה חלקים.

ישנם אדם שאומר שקשה עליו אמירת כל הוידי. חכמים דאגו לאדם כזה, וחלקו את הוידיים לומר אותו עשרה פעמים במשך היום. מזה ידע האדם שקשה עליו הוידי, שיכול לחלק לעצמו את כל הוידי לעשרה חלקים, ובכל פעם יאמר עשירית, כך שבמשך היום יגמור את כל הוידי כולו. אל יאמר האדם שיש שם עוונות שלא מיוחסות אליו כלל, שכן נמנו שם העוונות שעשה אותם האדם עכשו בחייו, וישנם עוונות שאולי עשה בגלגול קודם. על כן יכוון אדם בוידי על העוונות שידע שעשה אותם, ואם צריך, גם יפרט בלחש עוונות שעשה שלא נמנו שם בוידי. עוונות שנמנו שם שלא עשה אותם, יכוון בהם שמא עשה אותם בגלגול הקודם שלו. ואם הוא צדיק כזה שאפילו בגלגול קודם לא נעשו אלו העוונות, יכוון שמא היה צריך למחות ביד אנשי עירו שעשו ולא מחה בידם, שנתפס עליהם. ועל הכל צריך להתוודות ולהתחרט חרטה גמורה. מזה ילמד האדם עד כמה שהוא צריך לכוון בוידי.

וידי חוזר, ווידי על עברות שסר מהם לחלוטין.

קול צופיך

מֶרֶן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרַה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מֵרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

יום הכיפורים - תשנ"ח - מאת מאת מֶרֶן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרַה"ג מֵרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

בעצמו שאם לא יאכל או לא ישתה הוא ינזק, ואף יכול לבוא לידי סכנה, או אפילו לידי ספק סכנה, אין לו להחמיר על עצמו. לכתחילה, כל אדם של"ע חולה, ועל פי עצת רופא הוא חייב לאכול או לשתות, צריך להתייעץ עם עוד רופא ולבוא לשאול רב איך עליו לנהוג בכיפור.

נחלה או נחלש מחמת הצום.

ואם כבר הוא בעיצומו של יום ולא מרגיש טוב, כגון שמרוב חולשה כבר חשכו מאור עיניו, והוא לפני עלפון, צריך מיד להאכיל אותו ולא להתמהמה כלל, מתחילה נותנים לו לאכול לשיעורים (מיד נראה מה נקרא שיעורים), ואם לא הוקל לו ולא האירו עיניו, נותנים לו כל צרכו. ואדם זה אוכל בלא ברכה כל עוד עיניו חשוכות מחולשה, וכשירגיש טוב ויחזור לו מאור עיניו, אז אומרים לו לברך כדין. וכן אם צריך לאכול פת לאחר שחזרה אליו נפשו, צריך לברך המוציא ואם אכל שיעור, צריך לברך ברכת המזון.

דין מעוברת ביום כיפור.

מעוברת שהריחה או שהתאוותה לאכול בעיצומו של צום, צריכים ללחוש לה באוזנו שהיום יום כיפור, ויש מי שאומר שלוחשים לה שלש פעמים, "כיפור היום! כיפור היום! כיפור היום!" – ואם גם אז לא נחה דעתה כלל, נותנים לה לאכול לשיעורים. כשמעוברת אוכלת ביום כיפור, בין מחמת חולשה ובין מחמת תאוה, צריכה לברך על שתייתה ברכת 'שהכל' כדין, וכן על כל מה שאוכלת (בשונה מדין חולה המוזכר לעיל).

דין קטנים ביום הכיפורים.

יש כמה מדרגות בקטנים. ילד עד גיל תשע, צריך לצום עד השעה תשע בבוקר. ילד עד גיל עשר, צריך לצום עד שעה עשר

הוא להתחיל יותר מוקדם באופן שאפשר להתחיל את התפלה עם אמירת 'כל נדרי', ואחרי כן לומר את כל סדר התפלה עם כל המזמורים כולל 'לכה דודי' באופן שעדיין נשאר מעט זמן עד שתתכסה השמש מעיניו, ואחרי כן יברכו שהחיינו, ובכך לא 'מקפחים' את השבת מכל המזמורים שלה.

חולה, מעוברת ומניקת, ומסוכן ביוה"כ.

פיקו"נ דוחה יו"כ אף אם עומד למות לאחר זמן קצר ממילא.

התורה כותבת 'ושמרתם מאוד לנפשותיכם'. ולמרות שדבר זה נאמר על נפשו של האדם, כלומר שצריך לשמור את רוחניותו, אף על פי כן מכאן למדו חז"ל שאסור לאדם לסכן את עצמו כלל, ונ"מ ליום הכיפורים, שאף על פי שהוא דאורייתא ויש בו איסור כרת, אף על פי כן אם יש מי שהצום מהווה לו סכנה חלילה, אסור לו לצום, אלא צריך לאכול להחיות את נפשו. אלא שחכמים נתנו לזה גדרים וכללים, כיצד מותר לאכול, כמה, ולמי. דבר זה דומה למה שהגמ' אומרת על פיקוח נפש בשבת שדוחה את חומרת השבת, משום שאומרים שעדיף לחלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה. ודבר זה תקף בין אם הוא מסוכן לשעתו אבל הוא הולך להבריא ולחיות כמה שנים, ובין אם הוא מסוכן כל כך שחיי ממילא נותרו למספר שעות בלבד ל"ע. והטעם הוא שאין אדם יודע את קיצו וזמנו, ועיניו רואות כמה פעמים שהרופאים קובעים שנשארו שעות מספר לחיי אדם, והוא הולך וחי זמן רב. אין מפתח זה נתון בידי הרופאים, ועל כן לא סומכים בזה על קביעתם, וצריך לחלל שבת ויו"ה כחולה כזה בכל מצב.

חולה לפני כיפור.

ישנם כמה חלוקות בדין חולה ביום הכיפורים שיהיה מותר לו לשתות או לאכול, וכמה. יש דינים מיוחדים לחולה, למעוברת, לזקן, לילד; ולכל אחד ואחד יש את הדינים שלו המיוחדים. אם אדם חולה ל"ע במחלה מסויימת עוד לפני כיפור, והוא יודע

קול צופיך

מֶרֶן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרַה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מֵרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

יום הכיפורים - תשנ"ח - מאת מאת מֶרֶן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרַה"ג מֵרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

המניקה לאכול דברים המסוגלים להרבות את חלבה מבעוד מועד. כמו כן צריכה להרבות בשתייה מאוד, שתשתה הרבה חלב, או הרבה משקאות, שיש בריבויים סגולה להרבות חלב לאם המניקה. אך בכל הדברים הנ"ל יש רק עניין של סגולות, אבל אין בהם מספיק לענות על מציאות. למשל, אם האשה עשתה כל מה שביכולתה כדי שלא לבוא לידי שתייה ביום כיפור, ובכל אופן לא עזר לה, והיא רואה שחלבה הולך ומתדלדל, ותצטרך לתת לתינוקה תחליף. בדבר זה תלוי מה מצב התינוק היונק. אם תינוק זה כל כך רגיל לשתות חלב אם, ויודעת האשה שלא קיבל תינוקה מאז הוולדו שום תחליף, הנה בדבר זה יש ספק נזק לולד, שמא יזיק לו המעבר הפתאומי לתחליף שלא הורגל אליו; באופן זה יש לאפשר לאשה לשתות לשיעורים, כדי שלא תביא את התינוק לספק נזק. ויותר מזה, יש בחלב האם כדי לחזק את מערכת החיסון של התינוק, והרי עינינו רואות שהתרבו החיידקים באויר היום (כמו שאנו יודעים שמשדלים בבתי החולים לשחרר את החולים לביתם בהקדם שלא ידבקו מחיידקים של חולים חדשים שמגיעים ל"ע תדיר). אבל אם אין שום חשש לתינוק זה, שכבר הורגל לשתות בנוסף לחלב האם גם תחליפים, אז אין לאשה להקל ולשתות כלל, ותתן לתינוקה אבקות חלב חליפיות המצויות היום לרוב.

גדרי ה'שיעורים' שבצום כיפור (ות"ב).

באופן כללי, יש לדעת שכל ה'שיעורים' שזכרו כאן, הם באופן שהחולה או המעוברת והמניקה מתאוששים בשתיית שיעור כזה או אכילת שיעור כזה. אבל אם אין החולה או המעוברת והמניקה מסתפקים בהם, יש ללכת לרב לשאול כיצד עליהם לנהוג.

אכילה

מעיקר הדין אדם יוכל לאכול עד 35 גרם ואינו מתחייב בכרת באכילה כזו. נהגו לאכול רק שיעור של 30 גרם, וזהו השיעור

בבוקר. ילד בן אחת עשרה, צריך לצום עד השעה 11:00 בבוקר. כשיגיע לגיל שנים עשרה, צריך לצום לפי כחו, כמה שיכול.

דין מינקת ביום הכיפורים.

בדורות הקודמים היו המניקות שונות מדורנו אנו. בדור הקודם לא היו תחליפים לחלב, לא היו אבקות מטרנה וכדומה, אבל בימינו יש תחליפים לחלב, ואבקות לסוגיהם. תפנית זו לכאורה נותנת למניקות חומרה יותר מהדין שנתנו למניקות בדורות הקודמים. אך מאידך, בדורות הקודמים היה מקום להחמיר יותר מעל מניקות של דורנו, שכן בדורות קודמים היו מניקות יותר חזקות ובריאות ממניקות שלנו; ובדורם, אפילו אם לא היו אוכלים יום אחד, עדיין היה להם חלב ביום שאחריו - אבל בדורנו המציאות שהחולשה גברה, ואם לא יניקו יום אחד, או אפילו חצי יום, ייבש מעיין החלב ביום שלמחרת, ויצטרכו לדלג לתינוקם עוד יום של תזונה בחלב אם. באמת מֶרֶן ה'חזון איש' אומר שכיון שודאי הוא שלתינוק יותר מזין ובריא לינוק חלב מאמו יותר משתיית תחליפים של חלב, וכמה שמנסים להצמיד את יעילותו לחלב אם, עדיין חלב האם יותר בריא, על כן יש להקל עליהם יותר ממה שהיה בדורות קודמים. יש חולקים על החזון"א זצ"ל ואומרים שכיון שסוף סוף יש תחליפים, לא אכפת לן במה שמדלג על ארוחה מאמו יום או יומיים, ואין להקל לאשה ביום כיפור.

השתדלות המינקת לפני כיפור, ורגילות התינוק.

למעשה: אנחנו נוקטים להלכה ולמעשה את הדרך האמצעית. מצד אחד חלב אם הוא הבריא ביותר לתינוק, ואין שום תחליף ליעילות שלו. אחד הרבנים אמר פעם שראה במדרשים שישנם סגולות רבות במאכלים מסויימים שיכולים להרבות לאם המניקה - המרבה באכילתם - את חלבה. יש סגולה בחסה, יש סגולה בשקדים, וכן בתמרים וכדומה. ברור שצריכה להשתדל האם

קול צופיך

מִרְנָה הַרְשֵׁי לְצִיּוֹן הַרְה"ג הַמַּקּוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מִרְדְּכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

יום הכיפורים - תשנ"ח - מאת מאת מִרְנָה הַרְשֵׁי לְצִיּוֹן הַרְה"ג מִרְדְּכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

הכנה מראש של פרוסות ושל פירות כמשקל של שיעורים.

כל רב בית כנסת צריך להתכונן מבעוד מועד ולהכין אוכל ושתייה כמו השיעור המותר. למשל יכין כמה חצאי פרוסות לחם, שנשקלו על ידו מבעוד יום, שיהיו כשיעור הנדרש, שיהיו לו כמה פרוסות של 25 גרם, וכמה של 30, שיהיה לעת מצוא לכל אדם כפי הצורך. וזאת יעשה כדי שביום כיפור אם ח"ו יצטרך מאן דהו לאכילה, שלא יסתבכו מחוסר אמצעי שקילה. באופן שמכין כבר פרוסות שקולות כמו שצריך, ידע הרב לעת הצורך איך נראית פרוסת לחם במשקל של 25 גרם, וכמה היא פרוסה של 30 גרם וכדומה. גם בפירות יכין מבעוד מועד, למשל יכין בננה במשקל של 35 גרם, וכן על זה הדרך. ויש עוד תועלת בזה, שעל ידי ריבוי השקילות יוכל לדעת בתביעות עין כיצד נראית פרוסה או פרי במשקל הרצוי.

שנותנים לחולה ותשוש, או למעוברת ומניקה. ואף על פי כן, טוב לאכול רק 25 גרם ותו לא. וכל כך למה? לפי שהכלל באכילה ביום הכיפורים שלא יתחייב בה הוא באופן שאין שיעור חשוב באכילה כזו. והנה אדם שאכל שיעור של 35 גרם, ואפילו אם אכל 30 גרם, הוא מתחייב בברכת המזון אם אכל לחם, ובשבת רצה, וגם יעלה ויבוא וכדומה. על כן, יאכל כמות של אוכל שלא מחייבת אותו בברכת המזון, וזה ייקרא שלא אכל שיעור חשוב. אבל צריך לדעת שאם הרופא קבע שהוא צריך לאכול כמות מסוימת של אוכל, לא יעזור לו, אלא יאכל כפי שאמר הרופא, לאחר שהתייעץ עם רב לדעת כיצד יעשה. וכן אם הוא יודע בעצמו, שאם יאכל כמות של 25 גרם (אחר שהותר לו כמו המקרים המובאים לעיל), לא יוכל להתפלל ולא תהיה לו מנוחת הדעת כלל כל היום, אז באופן זה יוכל לאכול שיעור של 30 גרם.

המתנה בין האכילות.

בעניין השיעורים יש עוד עניין, שמלבד כמות המזון שאוכל, עוד צריך לדעת כמה זמן להמתין בין אכילה לאכילה. (שכן לא יתכן שאדם שנזקק לאכילה יאכל 30 גרם ותנוח דעתו לכל היום). לכתחילה צריך להמתין זמן אכילת פרס בין אכילה לאכילה. יש בעניין זמן של כדי אכילת פרס כמה שיטות, ויש להחמיר ביום כיפור כדעה שאומרת שהוא זמן של 9 דקות.

'שיעור' שתייה.

מעיקר הדין שיעור שתייה הוא 40 גרם. אבל נהגו להחמיר שלא לשתות רק 30 גרם. והנפקא מינה בדין שתייה היא במקרה שהרופא אומר שעליו לשתות כך וכך ליטר מים, ואם ישתה אפילו 30 גרם, הוא עלול להנזק, אז יוכל לשתות 40 גרם לשיעורים. ואם הרופא אומר לו שלא יספיק לו לשתות שיעורים של 40 גרם במשך היום, אלא חייב לשתות כמויות יותר גדולות של מים בפעם אחת, צריך ללכת לרב לשאול אותו כיצד עליו לנהוג, ויעשה כפסק הרב.

מי שאכל לאונסו אם יעלה לתורה ביוה"כ.

אדם של"ע חולה או שהוצרך לאכול או לשתות, האם יכול לומר שנמצא בעיצומו של יום ושיש עליו דין של חמשה עיניים, ובהם איסור אכילה ושתייה, והרי אכל ושתה?! ועוד יש לשאול, האם מותר לו לעלות לתורה? הרב פלאג'י ע"ה כותב על זה שיכול לעלות לעליות של מוספים, אבל לא יעלה לשישי או לשביעי. והטעם הוא, מפני שבאותם עליות כתוב (ויקרא פרק טז כט) 'וְהָיְתָה לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם בְּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּעֶשְׂרֵי לַחֹדֶשׁ תַּעֲנִנוּ אֶת נַפְשֵׁיכֶם וְכָל מְלֶאכֶה לֹא תַעֲשׂוּ הָאֶזְרָח וְהַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם'. וכיצד זה יעלה לעליה לתורה שם כתוב שצריך להתענות והוא אכל ושתה? וכן למפטיר לא יעלה שם גם כן מוזכר עניין של עינוי היום שקוראים (במדבר פרק כט ז) 'וּבְעֶשְׂרֵי לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה מִקְרָא קֹדֶשׁ יְהִי לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֵׁיכֶם כָּל מְלֶאכֶה לֹא תַעֲשׂוּ'. וכיצד זה יקרא בתורה דבר זה בזמן שאין הוא בעינוי כלל. בעל ה'שדה חמד' זצ"ל כותב שיש תשובה של הגאון רבי עקיבא אייגר זצ"ל שיכול לעלות לתורה גם בשחרית וגם במנחה

קול צופיך

מֶרֶן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרַה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מֵרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

יוֹם הַכִּיפּוּרִים - תַּשְׁנ"ח - מֵאֵת מֵאֵת מֶרֶן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרַה"ג מֵרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

לדעת הרב שדה חמד הזמן הוא כשעה לפני השקיעה. רב אחד אמר שהזמן הוא כ-55 דקות, פחות מעט משעה. ונראה שבכל מקום תלוי לפי החזן שלו. אם החזן ממנהר בנעילה, יכולים להתחיל את הנעילה גם פחות משעה לפני השקיעה. אבל אם החזן מאריך מאוד, צריך להתכונן מבעוד מועד ולהתחיל כשעה ורבע לפני השקיעה. וכל העניין של זמן נעילה לפני השקיעה הוא כדי שיספיקו לעלות הכהנים לדוכן לפני השקיעה.

ברכת כהנים בנעילה.

הרמ"א כותב שבחוץ לארץ לא עולים כהנים לדוכן בתפלת הנעילה. המנהג בארץ ישראל הוא שכל האשכנזים עולים לדוכן לברך ברכת כהנים. ועל כן צריך להשתדל ולהזהר לגמור את התפלה לפני השקיעה כדי לאפשר לכהנים לישא את ידיהם. והחשיבות של ברכת כהנים כל כך גדולה בנעילה, על כדי כך שהמשנה ברורה כותב שבבין השמשות יכולים גם כן לעלות לדוכן. גם חכמי הקבלה ביארו את גודל המעלה של ברכת כהנים בתפלת הנעילה. ועל כן צריכים להשתדל למעט בפיוטים בכדי להגיע לפני השקיעה לברכת כהנים. ואם אחרי כן רוצים להאריך, יש אפשרות להאריך. ראיתי לפני כ-4 שנים אחד שכתב שצריכים לגמור את הסליחות של הנעילה לפני השקיעה, משום שאין אומרים וידוי ו"ג בלילה. והאמת היא שאין בדבר זה שום עניין, ויכולים לגמור אותם אחרי השקיעה ולית לן בה. ושמה תאמר שאין לומר י"ג מידות בלילה, ולא התירו אלא בליל כיפור אבל לא במוצאי כיפור, תדע שקי"ל שההארה של כיפור ממשיכה גם בלילה של מוצאי כיפור, וזה תקף גם לגבי אמירת י"ג מידות.

שעת התקיעות ושעת צאת הצום לחולים ולבריאים.

שעת צאת הצום שיוכלו לתקוע את התקיעות של צאת היום, תהיה לפי אופק ירושלים 17:35. החשבון שיעשו בשאר

ובכל עליה שירצה, וטעמו שכן הוא גם נכלל בכלל העינוי, שהרי העינוי שלו הוא בכך שהוא מוגבל ואין יכול לאכול כמו שרוצה. הן אומרים לו שהוא יכול לאכול רק חצי פרוסה עכשו והבאה בעוד 9 דקות אם יצטרך, והוא אוכל את המעט שמותר לו, וגם ממתין בכליון עיניים ל'פירושים' הבאים שמותר לו, בודאי שהוא עינוי גדול ולא משקר במה שקורא 'ועניתם'. ומה שהוא אכל בפועל, הוא על פי מה שהתורה מתירה לו לאכול בפועל. אבל למעשה אומר השד"ח שלא יעלה לתורה במנחה.

האוכל ביום כיפור לאונסו, בהיתר גמור אוכל.

בעניין הזה של האוכל ביום כיפור, שזה בהיתר גמור מצאנו נ"מ האם אדם שאכל ביום הכיפורים חייב לשבת תענית לתעניתו או לא. יש האומרים שאדם שאוכל ביום כיפור, חייב למיתב תעניתו לתעניתו ביום הראשון שאחריו, כמו שהמתענה בשבת חייב למיתב תעניתו לתעניתו לכפרה. אבל להלכה הפוסקים פסקו שלא חייב למיתב תענית האוכל ביום הכיפורים. וטעמם משום שהימים שסמוכים ליום הכיפורים הם ימים טובים עד ר"ח חשוון. ועוד, משום שאם אדם שאוכל ביום כיפור ידע שצריך לשבת תענית על זה, הוא לא ירצה לאכול כלל, ויבוא לידי סכנה. על כן, אדם שאוכל ביום כיפור, לא צריך לשבת תענית על תעניתו, שכן מה שאוכל בהיתר גמור אוכל.

זמן התחלת הנעילה.

בספר 'רב פעלים' יש תשובה מתי מתחיל זמן הנעילה. מרן כתב בשו"ע שזמנה הוא מתי שהשמש בראשי האילנות. וצריך להבין על איזה אילן מדובר כאן, ובאיזה גובה, האם האילן נמצא בהר, אולי בבקעה? על כן מדברי מרן הסתומים, לא נוכל לדעת בדיוק מהו הזמן בפועל. באחרונים נתנו לנו שיעורים מדויקים. לדעת הרב 'רב פעלים' זיע"א זמן נעילה הוא שעה ורבע לפני השקיעה.

קול צופיך

מֶרֶן הָרָאשׁוֹן לַצִּיּוֹן הָרַה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרֵב מֵרַדְכִי אֵלֵיהוּ זְצוּק"ל

יום הכיפורים - תשנ"ח - מאת מאת מֶרֶן הָרָאשׁוֹן לַצִּיּוֹן הָרַה"ג מֵרַדְכִי אֵלֵיהוּ זְצוּק"ל

בסדר העבודה שבתפלת מוסף של יום הכיפורים, אומרים 'מה נהדר וכו', ואומרים את כל סדר העבודה של כהן גדול ביום הכיפורים. מֶרֶן בֵּעַל ה'בֵּן אִישׁ חַי' כֹּתֵב שְׁמִי שִׁמְכוּן הֵיטֵב וְשֵׁם לֵב לִמְלִילֹת הַתְּפִלָּה שֶׁבְּסֹדֶר הָעֲבוּדָה, נִחְשָׁב לוֹ כֵּאִילוֹ הַקָּרִיב קָרְבַּן. מִי לֹא יִרְצֶה לְהַקְרִיב קָרְבַּן בְּעִיצוּמוֹ שֶׁל הַיּוֹם הַקֹּדֶשׁ וְהַנּוֹרָא!! וְטַעְמוֹ שֶׁל ה'בֵּן אִישׁ חַי' זֵע"א הֵיא מִשּׁוֹם שֶׁבִּקְרִיאת הַתּוֹרָה שֶׁל יוֹם הַכִּיפּוּרִים קוֹרְאִים 'בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ' וְכו'. אֹמֵר הַקֵּב"ה לְמִשְׁה רַבְּנוּ, כִּךְ וְכך עַל הַכֹּהֵן לַעֲשׂוֹת, יָבִיא פֶּר בֶּן בָּקָר, וְצִרִיךְ לְהַקְרִיב קָרְבַּן הַתְּמִיד שֶׁל שָׁחַר וְאַחֲרֵי כֵן קִבְּלַת הַדָּם וְזִרְיָקָתוֹ, וְהַקְרַבְתָּ אֲבִירִים וְנִסּוֹךְ הַיֵּין, וְכָל הַסֹּדֶר הָאֲמֹר בִּפְרָשָׁה. וְעַל זֶה אֹמֵר 'וְהִיתָ לָכֶם לְחֻקֹּת עוֹלָם בְּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּעִשּׂוֹר לְחֹדֶשׁ תַּעֲנוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם'. וְיֵשׁ לָשִׁים לֵב שֶׁשׁוּב פֶּעַם כְּתוּב שֵׁם בִּפְרָשָׁה (וִיקְרָא פֶּרֶק טז לֹא) שֶׁבֶּת שֶׁבֶּתוֹן הֵיא לָכֶם וְעִנְיָתְכֶם אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם חֻקֹּת עוֹלָם. הֵרִי שֶׁשׁוּב פֶּעַם כְּתוּב בַּתּוֹרָה חֻקֹּת עוֹלָם בְּעִנְיַן יוֹם הַכִּיפּוּרִים. וְצִרִיךְ לְהַבִּין, לָשֵׁם מִה כְּתָבָה הַתּוֹרָה פֶּעַם נֹסַפְתָּ דָּבָר זֶה? וְלֹא פֶּעַמִּים בְּלִבָּד כְּתוּב דָּבָר זֶה בַּתּוֹרָה, אֲלֵא פֶּעַם שְׁלִישִׁית כְּתוּב 'וְהִיתָ זֹאת לָכֶם לְחֻקֹּת עוֹלָם לְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִכָּל חַטָּאוֹתֵיכֶם אַחַת בַּשָּׁנָה'. הֵרִי כִּבְר שֶׁלֹּשׁ פֶּעַמִּים שֶׁהַתּוֹרָה כּוֹתֵב חֻקֹּת עוֹלָם. לָשֵׁם מִה הַתּוֹרָה חוֹזֶרֶת עַל זֶה שֶׁלֹּשׁ פֶּעַמִּים? לָזֶה אֹמֵר הַרֵב, שֶׁבְּזִמָּן שֶׁהֵיא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קִיָּים, הֵיא כֹהֵן מִקְרִיב קָרְבָּנוֹת וּמִתּוֹדָה עַל הַשַּׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח לְעִזְאֵז, וּמִתּוֹדָה עַל הַפֶּר וְעוֹשָׂה אֶת כָּל הָעֲבוּדוֹת כּוֹלֵם, וְהִיוּ עוֹנוֹת עִם יִשְׂרָאֵל מִתְּכַפְּרִים. אֲבָל מֵאֵז שֶׁחָרַב בְּעוֹנוֹתֵינוּ בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ וּתְפֹאֲרָתֵנוּ, מִה עוֹשִׂים, מִי יִכְפֹּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כֹּשֵׁם שֶׁהֵיא עוֹשָׂה הַכֹּהֵן בְּזִמָּן שֶׁהֵיא הַבֵּית עַל עוֹמְדוֹ? אֶת זֶה בַּת הַתּוֹרָה לּוֹמֵר שֶׁנֶּדַע שֶׁגַּם אִין בְּהַמ"ק, עִדִּין יֵשׁ כִּפְרָה לְעַם יִשְׂרָאֵל בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה. אֹמֶרֶת הַתּוֹרָה חֻקֹּת עוֹלָם פֶּעַם רִאשׁוֹנָה, לּוֹמֵר שֶׁהִיתָ כִּפְרָה בְּזִמָּן שֶׁהִיוּ בְּמִדְבָּר וְהָעֲבוּדָה הִיתָ נַעֲשִׂית בְּמִשְׁכָּן. פֶּעַם שְׁנִיָּה הַתּוֹרָה אֹמֶרֶת שִׁישׁ חֻקָּה כְּזֹאת, בְּזִמָּן שֶׁהִיוּ עוֹשִׂים אֶת הָעֲבוּדָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. בְּפֶעַם הַשְּׁלִישִׁית הַתּוֹרָה כּוֹתֵב וְהִיתָ זֹאת לָכֶם לְחֻקֹּת עוֹלָם, וּמִדְּגִישָׁה אֶת

הַמִּקְדָּשׁ בְּאַרְץ הוּא שִׁיְהִיָּה מוֹתֵר לְתַקּוּעַ כ - 20 או 21 דְּקוֹת אַחֲרֵי הַשְּׁקִיעָה. שְׁעָה זֹאת שְׁבָה אֲפֶשֶׁר כִּבְר לְתַקּוּעַ תִּהְיֶה תַקְפָּה לְגַבִּי חוֹלִים וְחֻלְשִׁים, או מְעוּבְרוֹת וּמִנִּיקוֹת, שִׁיּוּכְלוּ לֵאכּוֹל כִּבְר בְּאוֹתָהּ שְׁעָה. אֲבָל הַבְּרִיאִים יִחְכוּ עַד הַשְּׁעָה 17:50. וּמִי שֶׁרוּצָה לְהַחֲמִיר וּלֵאכּוֹל בְּצֹאת הַצּוֹם כְּמוֹ רַבְּנוּ תָם, יַחֲמִיר לְעַצְמוֹ וְלִית לֵן בָּהּ. לְשְׁעָה זוֹ יִדְאֻגוּ הַחֲזָנִים וְשִׁלְחֵי הַצִּיּוֹר, שֶׁלֹּא יֵאֲרִיכוּ יוֹתֵר מִדִּי, וְלֹא יִבְיֹאוּ עֲצָמָם לִידֵי מִכְשׁוֹל ח"ו אָדָם שֶׁחָלַשׁ בְּיוֹתֵר וְשִׁמָּה יִנָּזֵק מֵרֹב הַהֲמַתְנָה. עַל כֵּן, כִּדִּי שֶׁלֹּא יִקְחוּ דָּבָר מִעֵין זֶה עַל צוּאֵרָם, עֲלֵיהֶם לְדַאֵג לְסִיִּים אֶת הַתְּפִלָּה בְּזִמָּן וְלֹא מִעֲבֵר לָזֶה.

בְּכָל הַשָּׁנָה אֹמֵרִים 'וְנִשְׁלַמָּה פְּרִים שְׁפִתֵינוּ', לּוֹמֵר שְׁבִאמִירַת הַקָּרְבָּנוֹת נִחְשָׁב לָנוּ כֵּאִילוֹ הַקָּרְבָּנוֹת אוֹתָם. וְאִם כִּךְ אֹמֵרִים כָּל הַשָּׁנָה, עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים. בְּיוֹם כִּיפּוּר אֹמֵרִים אֶת סֹדֶר הָעֲבוּדָה, וְיֵשׁ הַשְּׁתַּחֲוִיּוֹת שֶׁכָּל הָעַם כּוֹרֵעַ וְנוֹפֵל עַל פָּנָיו. טוֹב שֶׁכָּל מִתְּפַלֵּל יִדְאֻג מִבְּעוֹד מוֹעֵד לְהַבִּיא אֶתוֹ מִהַבֵּית מִטְּפַחַת לְבֵית הַכִּנְסוֹת, או אֲפִילוֹ מִפִּית מִנִּיר. גַּם אֲפֶשֶׁר לְפָרוֹס נִיּוֹלָן וְזֶה מוֹעִיל. בְּשְׁעָה שֶׁהַחֲזָן מִגִּיעַ לְאִמִּירַת 'וְהַכֹּהֲנִים וְהָעָם' שֶׁבְּסֹדֶר הָעֲבוּדָה, יֵשִׁים אֶת הַנִּיר הַזֶּה עַל הָרִצְפָּה, וְעֲלֵיהֶם יִכְרְעוּ, וְכָל מִטְּרַת מִטְּפַחוֹת אֵלוֹ הֵיא בְּכִדִּי שֶׁלֹּא יִשְׁתַּחֲווּ עַל הָרִצְפָּה יִשִּׁירוֹת (שִׁישׁ בְּזֶה אִיסוּר שֶׁל אֲבֵן מִשְׁכִּית). אִם הַגְּבָאִים יִכּוֹלִים לֵאֲרָגַן בְּבֵית הַכִּנְסוֹת מִחֲצִלוֹת או שְׁטִיחִים בֵּין שוֹרוֹת הַמִּתְּפַלִּים בְּכָל בֵּית הַכִּנְסוֹת לְתוֹעֵלַת הַצִּיּוֹר, מִה טוֹב וְתִבּוֹא עֲלֵיהֶם בְּרַכָּה. אִם אָדָם לֹא הִתְאַרְגָּן וְלֹא הִבִּיא מִבֵּיתוֹ מֵאֻמָּה, וְאִין לוֹ שׁוֹם אֲמַצְעִי לְהַשְׁתַּחֲוֹת עָלָיו, יִכּוֹל גַּם לְפָרוֹס אֶת טְלִיתוֹ, וְיִכְרַע עָלָיו, וּבְלִבָּד שֶׁלֹּא יִכְרַע עַל הָרִצְפָּה. וְכָל זֶה הוּא אֲפִילוֹ אִם מִתְּפַלֵּל בְּקוֹמָה גְּבוּהָה מִגּוּבָה קֶרֶקַע עוֹלָם, כְּגוֹן שְׁעוּלִים מִדְּרָגוֹת לְבֵית הַכִּנְסוֹת וְכִדּוּמָה, וְהָרִצְפָּה מְרוּצֶפֶת, גַּם כֵּן לֹא יִכְרְעוּ עָלֶיהָ יִשִּׁירוֹת בְּשׁוֹם צוּרָה.

'חֻקֹּת עוֹלָם' גַּם בְּאִמִּירַת סֹדֶר הָעֲבוּדָה שֶׁל יוֹה"כ

קול צופיך

מֶרֶן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרַה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

יום הכיפורים - תשנ"ח - מאת מאת מֶרֶן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרַה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

אדם מקבל ביום שאוכל בו מאכלים טובים ומיוחדים, אבל ביום צום שאין בו אוכל, אין נשמה יתירה. אמנם הטורי זהב כותב שגם במוצאי כיפור יש לברך על בשמים, אם חל במוצאי שבת. אבל הפוסקים לא נוקטים כן להלכה, ולדעתם אין לברך על בשמים שזה עושה הפסק בהבדלה, כיון שהוא לא חייב בברכה זו. הרב 'בן איש חי' משכין שלום בין הדעות, ואומר שיוכל לברך על בשמים אחרי ששתה יין, ואין בכך שום דבר; אין הפסק שכבר הבדיל, ואין חסרון בכך, ודעת הט"ז מתקיימת ללא שום קלקול. ואף על פי שכתוב בהלכה שאין מחזרים אחרי בשמים, אמנם אין מחזרים, אבל אפשר ואין בזה כלום.

'נר ששבת' במוצאי כיפור.

יש בהבדלה של מוצאי כיפור ברכה על נר. נר זה אינו כמו כל נר של מוצאי שבת, אלא דין מיוחד יש לו. צריך שיהיה 'נר ששבת'. מהו נר ששבת? זהו נר שדלק כל יום הכיפורים מערב כיפור ועד צאתו, ולא מועיל לברך על נר שמדליקים במוצאי כיפור. במוצאי שבת אין דין זה, אלא אומר 'ברוך המבדיל' או שאמר בתפלה 'אתה חוננתנו', ולוקח גפרור ומדליק בו נר ומברך עליו בורא מאורי האש. אבל במוצאי כיפור אין הדין כן, אלא צריך שיהיה נר שדלק מבעוד יום ועד צאת הצום.

למהר לביתו ולהבדיל לאשתו.

נשים שלא מבדילות כר"ת, או שהבעל מתעכב עוד בבית הכנסת בצאת הצום, יכולות להבדיל לעצמן. ועל כן, יש לבעל לדאוג להכין מראש נר שידלק בבית, וכן שיהיה מיץ ענבים מוכן להבדלה. ואם מחמירה על עצמה ולא מבדילה לעצמה, יש לבעל להזדרז מיד אחרי ברכת הלבנה של מוצאי כיפור וללכת לביתו להבדיל לאשתו ולבני ביתו, שמחכים לו ולהבדלה שלו. יש יצר הרע מיוחד במוצאי כיפור לדבר עם אנשים, לפי שכל היום היה בתענית דיבור ולא דיבר, וצריך להשלים מה ש'הפסיד'. אבל יש לשים לב שאשתו מחכה לו שיבוא מהר לבית ויעשה הבדלה.

המלה 'לכם' מה שלא הודגש בפעמיים הראשונות. מה בא לומר לנו והיתה זאת 'לכם'? אומר הרב על זה שהתורה אומרת שיש גם חוקה וכפרה לעם ישראל גם כאשר בית המקדש יחרב, ואין לעם ישראל לא משכן ולא בית מקדש, אף על פי כן 'וכיפר הכהן בכל שנה ושנה' ללא שום הבדל. גם כשחרב בית המקדש יש כפרה לעם ישראל בשעה שמתפלל הש"ץ את התפלה ומזכיר את סדר העבודה, ונחשבת אמירה זו כמו קרבן. וזהו 'ונשלמה פרים שפתינו' של יום הכיפורים, שאז באמירת הקרבנות בפינו, כלומר בקריאת החזן את סדר העבודה, נחשב לנו כאילו עומד הכהן בבית המקדש ומקריב קרבן. מזה נלמד כמה שצריך להזהר ולכוון בכל התפילות כולם של היום הקדוש, ובפרט באמירת סדר העבודה.

לעמוד בסדר העבודה, בהזכרת הוידי, ובהשתחויות.

בזמן אמירת סדר העבודה, לכתחילה יש לעמוד כל זמן אמירת הכהן את הסדר. ומי שעומד כל סדר האמירה, תבוא עליו הברכה. אם יש אדם שהוא חלש ולא יכול לעמוד כל אמירת סדר העבודה, יכול לשבת, ולפחות בזמן אמירת הוידיים שמתוודעה הכהן 'כפר נא לחטאים ולעוונות ולפשעים וכו' יעמוד עם כל הציבור. וכן בשעה שכורעים צריך לעמוד ולכרוע, ואחר כך אם הוא לא יכול להמשיך לעמוד, אז שישב. אם אדם לא יכול להתכופף ולכרוע על פניו בגלל כאב גב וכדומה, אז שלא יכרע, ומספיק במה שמרכין את ראשו ויאמר כורעים ומשתחווים, ותהיה לו לרפואה בשבילו.

ברכת בשמים בהבדלה.

בעניין ההבדלה של מוצאי כיפור, המנהג להבדיל על יין ונר ששבת. על בשמים לא מברכים במוצאי כיפור, אפילו אם חל במוצאי שבת, כיון שאין נשמה יתירה ביום צום; נשמה יתירה

קול צופיך

מֶרֶן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרַה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מֵרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

יום הכיפורים - תשנ"ח - מאת מאת מֶרֶן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרַה"ג מֵרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

וזו הסיבה שאנחנו מתחילים בוידי' כבר במנחה של ערב כיפור. יום כיפור הוא זמן של מחילה וסליחה לכל עם ישראל. הכל חייבים לעשות בו תשובה ולהתוודות, ואם רגיל כל השנה לקרוא את הוידי' בלא לשים לב למילים, ואומר חטאתי עויתי פשעתי בלי מחשבה כלל, אז כאן צריך לקיים את המצוה, מצוות וידי' של תשובה וחרטה.

סניגוריא של השטן ביום הכיפורים

היצר הרע בכל השנה בא להכשיל את האדם, ובא ומקטר על עם ישראל. ביום הכיפורים, יחשוב האדם שהשטן יקטר על עם ישראל, וינסה להניא את האדם מתשובה ומוידי' ומכל סדר היום הקדוש הזה. מֶרֶן גאון עוזנו ותפארתנו בעל ה'בן איש חי' זיע"א כותב שביום הכיפור אפילו השטן עצמו לא מקטר על עם ישראל, אלא אדרבה הוא בא ומוציא סניגוריא על עם ישראל. הוא מתפעל ביום הקדוש הזה כיצד כל היהודים כולם יכולים ביום זה לא לאכול, ולא לעשות מלאכות, לא מדליקים, לא עושים שום עברה, ועוד עומדים ואומרים בקול 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'; הוא רואה כיצד הם נדמים למלאכים ממש. הוא עומד ואומר 'רבונו של עולם, יש לך עם אחד כמו מלאכי השרת עומדים לפניך יחפים בלי עור לרגליהם, ואף על פי כן עומדים ואומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. עומדים עם בגדים נקיים ללא שום רבב וללא שום חטא. רבון העולמים! אשריהם! אשרי חלקם! אין כמותם! מיד אומר לו הקב"ה, אם אפילו אתה עומד ומלמד עליהם סניגוריא, אז אני מיד מוחל להם וסולח להם. עד כדי כך גדולה ונשגבה מעלתו של עם ישראל ביום גדול קדוש ונורא זה.

תשובה ללא שום תירוצים

במדרש כתוב שהקב"ה אמר לירמיה לך אמור להם לישראל עשו תשובה. בא הנביא לישראל לומר להם לעשות תשובה. אומרים

עברות שבין אדם לחברו, כיצד יכפר

ידועים דברי הרמב"ם שכותב שאין יום הכיפורים מכפר על עוונות שאדם חטא בינו לבין חברו. וצריך אדם לפייס את חברו. ואם אין חברו בקרבתו ולא יודע איפה הוא, צריך לקבל על עצמו שברגע שיראה אותו יבקש ממנו את מחילתו. ולא רק אם פגע בחברו, אלא אפילו בחייב לו כסף הדין כן. אם למשל אדם הלווה לחברו כסף, ובא לבקש את כספו בחזרה; אך הנה אדם זה חמד את ממון חברו והכחיש את חובו, וטען שלמתי לך. הלה תובע אותו בטענה שהוא גזל ממנו את כספו, ובית דין חייב אותו לישבע. נשבע והלך לו. לאחר זמן התחרט ורוצה לשלם לחברו את הכסף, חייב ללכת אחריו עד מדי, (היום זה קרוב ולא קשה להגיע לשם), אפילו למקום רחוק ביותר כגון לאוסטרליה או לאמריקה, ולהחזיר לו את כספו אפילו לא היה זה אלא פרוטה בלבד. ואם אדם יודע שחייב לחברו כסף, אפילו אם לא תבעו חברו ולא נשבע לו, ורוצה להחזיר לו, אבל חברו לא נמצא כאן ואין לו שום מושג איפה ללכת להחזיר לו. צריך לקבל על עצמו שברגע שיראה אותו, יחזיר לו את כספו. וכן יכול להניח את הכסף באיזו פינה במעטפה מיוחדת לשם כך וכדומה, ויאמר שברגע שיראה את חברו זה הכסף שהניח בצד הוא בשביל חברו. ובזה יוצא ידי חובת העברות של בין אדם לחברו שאין יום הכיפורים מכפר.

חובת התשובה והוידי' ביום כיפור

עוד כותב הרמב"ם (הלכות תשובה פרק ב הלכה ז) "יום הכיפורים הוא זמן תשובה לכל, ליחיד ולרבים. והוא קץ מחילה וסליחה לישראל. לפיכך, חייבים הכל לעשות תשובה ולהתוודות ביום הכפורים. ומצות וידי' יום הכפורים היא שיתחיל מערב היום קודם שיאכל, שמא יחנק בסעודה קודם שיתודה. ואע"פ שהתודה קודם שיאכל, חוזר ומתודה בלילי יום הכפורים ערבית וחוזר ומתודה בשחרית ובמוסף ובמנחה ובנעילה. והיכן מתודה - יחיד אחר תפלתו, ושליח צבור באמצע תפלתו בברכה רביעית".

קול צופיך

מֶרֶן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרַה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מֵרַדְכִי אֵלֵיהוּ זְצוּק"ל

יום הכיפורים - תשנ"ח - מאת מאת מֶרֶן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרַה"ג מֵרַדְכִי אֵלֵיהוּ זְצוּק"ל

מציון. עבר שם רופא ובידו היה תיק עם ציוד רפואי מלא, בא לטפל בו עד שיגיע האמבולנס. ביקש מאנשים שיפנו לו מקום שיוכל לטפל בו. בא וראה אותו שלא מניע יד ולא מניע רגל, אלא היה מוטל כמו אבן. ביקשו לראות דבר מה, לא יכול לראות, לא שומע, לא יכול לנשום. ראה שהוא במצב מסוכן מאוד, ויכול למות שם. הוציא מתיקו מזרק עם סם חזק מאוד, ורצה לנסות ולראות אם תעזור לו התרופה הזו. הכניס לו המזרק בוריד והזריק לו טיפה אחת, וראה שיש הקלה במצבו ויכול להתחיל לראות. הזריק עוד טיפה והתחיל לשמוע. המשיך להזריק וראה שהוא מנענע יד, ואחר כך מנענע רגל. הרים החולה את ידו והכה את הרופא. אומר לו הרופא רשע מרושע! הלוא אתה בדיים שלי, וחיך תלויים בי, אם אני מוציא את המזרק הזה אתה מת. זהו המשל. והנמשל הוא שאנחנו תלויים תלות מלאה בקוב"ה. חיינו, פרנסתנו, שלומנו, כל מצבנו בעולמנו כולו תלוי ונתון בידי של בורא העולם. אנחנו נושמים והולכים ומניעים את עצמנו, והכל בידיו של בורא עולם. איך אנחנו מכעיסים אותו ומקניטים אותו דוקא בכלים שהוא עצמו נתן לנו. הלוא אם הרופא יעזוב את החולה שלו, הוא ימות, ולא יעבור שום משפט. להקב"ה חוזרים בתשובה, באותו כח שנתן ובגלל אותו הכח שבו חטא לו. אומר הקב"ה שאתה הקנטת אותי והרגזת אותי באותו הכח שאני עצמי נתתי לך והחייתי אותך בו. באותו כח תחזור בתשובה. אמנם נכון הוא שהקב"ה חנון ורחום, אך אפים ורב חסד, אבל הוא רוצה מאתנו שנשוב אליו. אין הקב"ה חפץ במות הרשע ובהשחתת עולם, אלא שנשוב ונחיה. עלינו רק לפתוח את הפתח הזה ולחזור בתשובה אליו יתברך. לא יאמר אדם כמו שאמר בלעם הרשע שהתייאש מהתשובה ובקש נפשו למות, אלא צריכים לשוב ולחיות. וזהו שאומר הפסוק 'שובו שובו מדרכיכם הרעים'. ולמה כתוב פעמיים בפסוק 'שובו', לומר שפעם אחת שבים מיראה, ושוב שבים מאהבה. ושכחזרים מיראה ומאהבה, כל העוונות נהפכים לזכויות. זהו ביאור התפלה של הנעילה.

ההזדמנות האחרונה

לו עם ישראל, כיצד זה נעז לעשות תשובה, הלוא הכעסנו אותו מאוד, וכיצד נבוא אליו לעשות תשובה. חוזר ירמיה להקב"ה ואומר לו את טענת עם ישראל. אומר לו הקב"ה, ירמיה, מה אמרו בניי? אומר לו שאומרים שאין הם מעיזים פניהם לפניו לפי שהם יודעים כמה הקניטו אותו והכעיסו אותו. אומר לו הקב"ה ומה אמרת להם? אומר לו ירמיה, שהוא חושב שהם צודקים. אומר לו הקב"ה לך אמור להם 'חסיד אני נאום ה' שובו בניי שובבים'. וכי כשבאים אצלי לא אצל אביהם הולכים, שנאמר "כי הייתי לישראל לאב ואפרים בכרי הוא". כלומר, שהקב"ה בעצמו אומר שאין שום תירוצים, כל אלו התירוצים הם עצת היצר ואין לשמוע לו, אלא יש לעשות תשובה בכל מצב והקב"ה מקבל את בניו כאב המקבל את בנו השב אליו אחרי שהקניט אותו. התפקיד שלנו הוא רק לפתוח פתח לפניו כחודו של מחט, והקב"ה כבר ירוץ לפנינו ויקבל אותנו ואת תשובתנו בשלמות.

המשל והנמשל של החיד"א בעניין התשובה

אומרים בתפלת הנעילה, 'אתה הבדלת אנוש מראש וכו' אתה ברחמיך הרבים לא תחפוץ בהשחתת העולם ואתה אמרת דרשו ה' בהמצאו (זה בעשרת ימי תשובה) קראוהו בהיותו קרוב (זה ביום הזה). אומר הקב"ה יעזוב רשע דרכו. עזוב את דרכך, מה תרויח ממנה. הרמב"ם כותב שסופך לחזור בתשובה, ואם לא בגלגול הזה, אז בגלגול הבא. למה לחכות לגלגול הבא! תחזור עכשו בתשובה. יעזוב רשע דרכו ואיש אוון מחשבותיו, לומר שאפילו על מחשבה רעה צריך להתחרט ולעזוב את מעלליו. אומר הרב חיד"א ע"ה שאם אדם רוצה לדעת איך הרגיז את הקב"ה, כמו שאמרו ישראל הקנטנו אותו והרגזנו אותו; משל למה הדבר דומה, לאדם שהולך ברחוב והוא היה חולה בכל מיני מחלות, הליכתו היתה לו למאמץ ולא לרגיש טוב ונפל. והנה בנפילתו לא יכול לנשום, לא יכול לראות, ראו אותו אנשי המקום ורצו להבהיל אותו אמבולנס של 'מגן דוד אדום', או של 'עזר

קול צופיך

מֶרֶן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרַה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

יום הכיפורים - תשנ"ח - מאת מאת מֶרֶן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרַה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

זה עשרת ימי תשובה. אמרנו בתפלות 'זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים כתבנו בספר החיים למענך אלוהים חיים'. אם לא למעננו, למענך פעול. הזכרנו ומזכירים כל יום חסדי אבות, אנחנו עומדים כמו מלאכי השרת, אומרים 'ברוך שם' בקול. אומר בעל ה'בן איש חי' שאדם יתאר לו כיצד הוא עומד ביום כפור ממש כמו מלאך. אומר ברוך שם כמו מלאך. ואם אדם ביום כפור כמו מלאך אבל עדיין מתנהג כמו בן אדם ולא כמו מלאך, אז יטענו כנגדו חלילה איך אתה אומר ברוך שם, אל תגיד ברוך שם!! רק המלאכים אומרים. אז לפחות ביום כפור תהיה כמו מלאך. ומה הדרך להיות כמו מלאך? עד ידי שרוצים להתעלות. וההתעלות היא חסד לעשות אחד עם השני, ולקבל עליו לעשות חסד תשובה ואז מעבירים את רוע הגזירה.

יהי רצון שהקב"ה יברך את הקהל הקדוש הזה וכל קהל המאזינים שהקב"ה יחתום אותנו לחיים טובים ולשלום את כל עם ישראל כולו גם אלה שנמצאים בארץ גם אלה שנמצאים בגולה שיעלו לא"י וכל פרט ופרט יהיה לו פרנסה טובה ברכה והצלחה בכל מעשה ידיכם ונזכה לשנת גאולה וישועה שנה טובה כתיבה וחתימה טובה וכן יהי רצון ונאמר **אמן. תזכו לשנים רבות.**

אומרים 'כי אתה סולחן לישראל ומוחלן לשבטי ישורון ומבלעדיך אין לנו מלך מוחל וסולח'. אין בלעדי סליחתו של בורא עולם כלום. אנחנו חטאנו עווינו ופשענו, אבל עכשו בזמן התפלה ובזמן הנעילה, באים לבקש מחילה וסליחה וכפרה. כשאדם בזמן הנעילה לא מתעורר כשקורא את הפסוקים האלה ואומר לא תחפוץ בהשחתת עולם, אדם כזה שעושה חטא מכריע את כל העולם כולו לכף חובה. אם עשה מצוה, מכריע את כל העולם כולו לכף זכות. ואין הקב"ה חפץ בהשחתת עולם. גם בחתימה וברגע האחרון, אדם יכול לשנות את הכל. ביום ר"ה גם אם נחתם ח"ו לרעה, אם למחלות או לעוני חלילה, בעשרת ימי תשובה לא הצליח לעשות ולשנות כלום, הרי שתפלה תשובה וצדקה מעבירין את רוע הגזרה. אדם על ידי תפילותיו, על ידי בכיותיו, (ואפילו אם לא יכול לבכות לפחות יקרא בקול בוכים האר"י הקדוש), ויאמר שמע ה' קול בכי; כל דברים אלו מסוגלים לבקוע שחקים והתשובה מתקבלת. ואפילו אם נגזר מה שנגזר, הקב"ה קורע וחותר את האנשים כולם לכף זכות לחיים בריאים ולשלום.

חסדי ה', חסדי אבות, וחסדים שעושים בינינו

עיקר העיקרים הוא מה שאנחנו אומרים 'מי אל כמוך נושא עוון ועובר על פשע לא החזיק לעד אפו כי חפץ חסד הוא'. וביאור הדברים הוא שהחסדים של בורא עולם איתנו בימים האלה הם שהוא קרוב אלינו מאוד; וביום הכפורים יותר ויותר, והם חסדים גדולים ועצומים וצריכים לנצל אותם. ושמה תאמר איך מנצלים את החסדים של בורא עולם אתנו? אומר הקב"ה וכי לא בנים אתם, וכי לא אמרתי לכם שאתם בני? ועל אף שהקנטתם ושהרגזתם, אתם עדיין בנים. שובו אליי ותחזרו בתשובה. וכשאתם חוזרים וכי לא לבית אביכם אתם חוזרים, לא לבית אמכם אתם חוזרים? ומכיון שיש לנו את הקריאה הזאת, עלינו לחזור בתשובה. הנה היה לנו ב"ה ראש השנה יומיים צמודים ליום שבת, הרי לנו שלושה ימים. היו לנו תפילות וסליחות, ואחרי

